

Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Remiss från Försvarsdepartementet
Remisstid den 20 februari 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med Stockholms stads yttrande i enlighet med bilaga 2 till promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Anders Österberg

Sammanfattning av ärendet

Försvarsdepartementet har remitterat betänkandet *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)* till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Utredningen om kommuners och regioners beredskap, som tillsattes av regeringen i april 2023, har som främsta uppgift haft att analysera vilket grundläggande ansvar och vilka huvudsakliga uppgifter som kommuner och regioner bör ha i fråga om förberedelser för och verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap. Utöver det har utredningen haft i uppdrag att analysera ändamålsenligheten och effektiviteten i statens ordning för styrning, uppföljning och finansiering av kommuners och regioners förberedande uppgifter inför fredstida kriser och höjd beredskap samt vid behov föreslå en förändrad ordning.

Utredningen fick förlängt förordnande i mars 2024 och överlämnades till regeringen 30 september 2024.

Utredningen föreslår att en ny lag ska ersätta lag (2006:544) om kommuner och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) och att den nya lagen ska betecknas lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB).

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, förskolenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Järva stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Stockholms Stadshus AB.

På grund av kort remisstid har utbildningsförvaltningen inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret anser att flera förslag är för detaljrika för att vara lämpliga att lagstifta om samt förslag som inte bedöms ändamålsenliga, ekonomiskt effektiva eller som på ett onödigt sätt utgör en inskränkning av det kommunala självstyret.

Förskolenämnden anser att det är välkommet att det föreslås att kommuner och regioner kommer ersättas för de förväntade kostnadsökningarna. Nämnden befarar dock att de löpande kostnaderna för underhåll och drift för nödvändiga investeringar, som i dagsläget inte är möjligt att beräkna, kommer leda till avsevärda kostnadsökningar av kommuners och regioners befintliga kostnader.

Socialnämnden betonar att förslagen ställer höga krav bland annat på kommunens planering och kapacitet att ta emot betydligt fler personer på äldreboende eller andra vårdinrättningar, en typ av beredskap som även medför stora kostnader.

Utbildningsförvaltningen anser att kraven som ställs på kommuner och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig är mycket stora enligt den nya lagstiftningen samt att de oklarheter som än så länge kvarstår rörande finansieringen och kostnadstäckningen är bekymmersamma.

Äldrenämnden anser att utredningen innebär en höjd ambitionsnivå och en tydligare målbild att arbeta mot och instämmer i utredningens förslag om att ersättningen till kommuner och regioner behöver öka när ambitionsnivån för det civila försvaret ökar. Vidare instämmer nämnden i det särskilda yttrandet om att det kommer att behövas en större ersättning än vad utredningen har föreslagit och att den ekonomiska konsekvensanalysen inte fullt ut omfattar vad som behövs för att bygga en heltäckande systemförmåga i kommuner och regioner.

Järva stadsdelsnämnd anser att den föreslagna lagen kan skapa förutsättningar för en mer robust beredskapsstruktur och stärka den nationella säkerheten. Nämnden anser samtidigt att vissa delar av förslaget kan innebära betydande utmaningar för kommuner och regioner, särskilt med avseende på finansiering, resurstillgång och praktisk implementering.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd anser att det är avgörande att den höjda ambitionsnivå som lagförslaget innebär möts av motsvarande ökning av finansiering. Vidare anser nämnden att de särskilda verksamhetskraven är rimliga givet kommunens geografiska områdesansvar och närhet till invånarna, men att det med dessa uppgifter tillkommer nya och utökade krav på kompetens och personella

resurser som kan bli betungande sett till kommunernas ordinarie verksamhetsansvar, att bedriva samhällsviktig verksamhet.

Skärholmens stadsdelsnämnd betonar att det är avgörande att de utökade uppgifter och den avsevärt höjda ambitionsnivå som följer med detta möts av motsvarande ökning av finansieringen, om avsedd effekt ska uppnås. Avgörande är även stöd från relevanta regionala och centrala myndigheter.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att kommuner ska kunna besluta hur upplägget kring organiseringen av beredskapsområdet ska se ut, t.ex. frågan om särskilda samlingsplatser, eftersom Sveriges kommuner skiljer sig mycket i organisation och storlek.

Stockholms Stadshus AB anser att om bolagskoncernen ska kunna fullgöra sina författningensliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter så är det nödvändigt att få en samlad konsekvensanalys rörande finansiering och kostnadsansvar.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Stockholms stad välkomnar att kommuners och regioners grundläggande beredskap har utretts och anser, mot bakgrund av det allvarliga säkerhetspolitiska läget, att det är angeläget att en ny grundläggande reglering ställer nödvändiga krav på kommuners planering och förberedande åtgärder inför fredstida kriser och höjd beredskap.

Stockholms stad välkomnar att tonvikten för kommuners grundläggande beredskap föreslås vara på att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och anser att det är i linje med det systematiska och målinriktade arbete som staden idag bedriver i syfte att öka förmågan att verka i störda förhållanden genom hela hotskalan.

Flera av utredningens förslag innebär betydande utmaningar för kommuner och regioner, avseende finansiering, resurstillgång, detaljstyrning och inte minst praktiskt implementering.

Stockholms stad avstyrker flera förslag som bedöms vara för detaljrika för att vara lämpliga att lagstifta om samt förslag som inte bedöms vara ändamålsenliga, ekonomiskt effektiva eller som på ett onödigt sätt utgör en inskränkning av det kommunala självstyret. Utredningens förslag ställer sammantaget mycket stora krav på kommuner och regioners krisberedskap och kommer att leda till ökade kostnader.

Stockholms stad instämmer i utredningens förslag om att finansiering bör ske i form av generella statsbidrag, kostnadsersättningar och kompletterande riktade statsbidrag. Det är svårt att bedöma hur medelstillelningen för just Stockholms stad skulle se ut enligt utredningens förslag men en signifikant ökning av tillförda medel är nödvändig för att omhänderta ambitionsökningen och de tillkommande uppgifterna som återfinns i författningsförslaget.

I det särskilda yttrandet från experter i utredningen påpekas att den föreslagna lagen inte täcker alla kommunens beredskapsuppgifter, utan att vissa omfattande uppgifter finns i annan lagstiftning. Utredningens konsekvensbeskrivning och förslag på finansiering till kommunen är därför inte heltäckande och därmed behöver det tillföras ytterligare medel. Stockholms stad menar att det är ett viktigt påpekande och anser att det bör göras en samlad konsekvensanalys, inklusive en mer djuplodad ekonomisk sådan, av de uppgifter som olika utredningar vill påföra kommuner och regioner.

Då flera av förslagen i utredningen går längre i krav på beredskap än vad som kan uppfattas som grundläggande föreslår Stockholms stad att den nya lagen benämns lag om kommuners och regioners beredskap (LKRB).

Då det är en omfattande utredning som innehåller både nya förslag och sådant som kvarstår från nu gällande lagstiftning har stadens fokus lagts på att kommentera de utredningsförslag som Stockholms stad av olika anledningar bedömer som ej tillfredsställande eller har brister. Författningsförslag som inte kommenteras tillstyrks.

I övrigt hänvisar jag till stadens yttrande, bilaga 2 till promemorian.

Stockholm den 12 februari 2025

Anders Österberg

Bilagor

1. Remiss - Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65), dnr KS 2024/1196-1.1
2. Stockholms stads yttrande över betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65), dnr KS 2024/1196-17.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) och Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Beredskapen hos många kommuner och regioner har länge lämnat mycket att önska. En underreglerat fredstida krisberedskap har i mångt och mycket inneburit en frivillighet att bygga en motståndskraftig krisberedskap. Även om lagstiftningen för civilt försvar, höjd beredskap och krig fortsatt gällt, har arbetet legat vilande, med statens goda minne. Sammantaget har detta lett till en ojämn beredskapsutveckling över landet. Det är därför bra att en uppdaterad lagstiftning med tydligare krav införs för kommuners och regioners beredskap inför kris och krig.

I återuppbyggnaden av det civila försvaret har kommuner och regioners roll i mångt och mycket lämnats därhän från statens sida. När den nya strukturen för civilt försvar

infördes 1 oktober 2022 fanns kommunernas roll i den stora helheten inte med. Allt fokus var på statens organisering, och enormt många uppdrag och nästan alla nya budgetsatsningar har gått till de statliga myndigheterna. Det har lämnat kommunerna i en svår roll, där krav nu kommer från många håll från myndigheter med mer pengar och tydligare mandat än tidigare. En tydligare statlig samordning är därför välkommet. I det är mottagarperspektivet hos kommuner och regioner viktigt att ha med sig. Kommunernas roll i det civila försvaret är en så pass viktig pusselbit för helheten att den inte går att blunda för.

Det är bra att den fredstida krisberedskapen regleras, mål formuleras och krav ställs, och att krigets behov blir dimensionerande. Det är i kommunerna den grundläggande motståndskraften skapas. Det är hos befolkningen försvarsviljan finns. Vi menar att det befolkningsnära – trygghet i kommunen där man bor, värme och mat – är viktigt att satsa ytterligare inom. En trygg, varm och mätt befolkning är mer motståndskraftig, vilket också bidrar till den grundläggande försvarsviljan. Därför är också frågan om skyddsrum och evakuering så viktig att göra mer inom. I utvecklingen av detta arbete framåt vill vi påminna om vårt förslag till kommunfullmäktige om att staden ska utveckla en organisation för evakuering och iordningsställande av skyddsrum som inkluderar både räddningstjänst och organiserade frivilliga.

För att kommunerna ska kunna lösa uppgiften att evakuera och utrymma de mest sårbara målgrupperna, inte minst personer i särskilda boendeformer eller med stora vård- och omsorgsbehov i övrigt, behöver den friska och vuxna delen av befolkningen bli bättre på att klara sin egen försörjning av inte minst mat och värme. I en stad som Stockholm kan detta vara svårt. Vi har därför föreslagit att staden tillsammans med civilsamhället, ideella föreningar och frivilliga försvarsorganisationer att öka kunskapen om hur de kan klara sin egen försörjning av mat, vatten och värme under minst sju dagar. I händelse av extraordinära krishändelser, höjd beredskap eller krig så är en sådan satsning någonting som staden skulle ha igen mångfalt.

Ett avsnitt i utredningen som hade kunnat komma längre är den om beslutsfattandet på kommunal nivå under höjd beredskap och krig. Frågan om hur ledamöter i kommun- och regionstyrelser ska kunna fullfölja sina uppdrag också under höjd beredskap och krig behöver ytterligare förtydligas. Under höjd beredskap och krig har både kommun- och regionstyrelserna det politiska formella ansvaret för all ordinarie verksamhet och ledningen för kommunens/regionens del av det civila försvaret. En ledamot i kommunstyrelsen kan dock inte krigsplaceras i sin roll vilket innebär att vid höjd beredskap kan stora delar av politiska kommun- och regionledningar runt i Sverige kallas in till sina ordinarie krigsplaceringar och försvinna från sin kommun/region och därmed inte utföra sitt politiska ledarskap. Det kan leda till sämre ledning, svårare att utkräva ansvar och svagare demokratisk grund i de politiska beslut som fattas. Syftet med att öva i fredstid urholkas också om den utbildade och övade ledningen inte finns tillgänglig att leda när det som bäst behövs. Vi menar därför att det kan finnas behov av att stärka den politiska ledningens

möjlighet att leda kommuner/regioner i höjd beredskap och krig samt av att se över om regelverket behöver ändras i syfte att kunna krigsplacera ledande politiska företrädare i kommuner och regioner.

Till sist vill vi lyfta frågan om finansiering. I nuvarande försvarsbeslut är kommunerna förfördelade resursmässigt, och detta innan ens förslagen i utredningen om kommuners och regioners beredskap har genomförts. I och med den föreslagna nya lagstiftningen, tydligare målsättningar och verksamhetsansvar är det viktigt att finansieringsprincipen gäller full ut. Kommuner och regioner behöver mer pengar, men också annat stöd, för att kunna bygga ett motståndskraftigt civilt försvar på lokal och regional nivå. Att peka med hela handen utan att ge rätt förutsättningar i övrigt hjälper föga. Det är dags att ta frågan om kommuners och regioners beredskap på allvar.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) som är likalydande med Liberalernas och Centerpartiets gemensamma särskilda uttalande i kommunstyrelsen.

Ärendet

Utredningen bedömer att lag (2006:544) om kommuner och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) inte ställer de krav som i dag bör ställas på kommuner och regioner inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Utredningen gör bedömningen mot bakgrund av både svårartade konsekvenser av klimatförändringar och det allvarliga säkerhetspolitiska läget. Utredningen föreslår därför att en ny lag ska ersätta LEH och att den nya lagen ska betecknas lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB).

Utredningen föreslår att LKRB ska träda i kraft 1 januari 2027.

Det övergripande syftet med den nya lagen ska vara att säkerställa att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningensliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter.

Utredningen vill ensa begreppsfloran inom regleringarna på området och föreslår att begreppet fredstida krissituation, som används i förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap ska användas även i LKRB med innebörden att det är en situation som:

- avviker från det normala,
- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och
- kräver samordnade och skyndsamma insatser från flera aktörer.

Utredningen föreslår vidare att begreppet fredstida krissituation ska kunna delas i två allvarlighetsgrader och att en synnerligen allvarlig fredstida krissituation som innebär en hög risk för människors liv och hälsa eller för mycket omfattande skador på egendom eller miljö ska definieras som en kvalificerad fredstida krissituation.

I LEH regleras kommuners ansvar för extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap i två separata kapitel, *reglering för höjd beredskap* som är mindre omfattande och skiljer sig på flera punkter från *regleringen för den fredstida krisberedskapen*. Utredningens författningsförslag har sammanfört de generella verksamhetskraven för fredstida krissituationer och höjd beredskap i ett gemensamt kapitel. Det innebär i stora drag att kommuner åläggs samma ansvar för att vidta planering och andra förberedande åtgärder för höjd beredskap som de redan har för fredstida krissituationer. Det inkluderar risk- och sårbarhetsanalyser, plan för planering och förberedande åtgärder, utbildning och övning av förtroendevalda och anställda samt att inom kommunens geografiska område verka för samordning och samverkan mellan relevanta aktörer. Enligt författningsförslaget ska varje kommun

därtill inrätta eller ha tillgång till en funktion för samordning av sitt förberedande arbete inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

I författningsförslaget har utredningen formulerat kommuners och regioners informationsskyldighet gentemot allmänheten i ett separat avsnitt där de även föreslår att kommuner ska ansvara för att informera invånarna om de skyddsrum och andra skyddade utrymmen som finns inom kommunen och om användningen av dessa.

De största förändringarna i LKRB jämfört med LEH återfinns i författningsförslagets tredje kapitel - särskilda verksamhetskrav.

I detta åläggs kommunen tre nya uppgifter;

- inrättande av särskilda samlingsplatser,
- hjälp vid användning av skyddsrum och andra skyddade utrymmen samt
- verkställighet vid utrymning.

Dessa krav beskrivs mer ingående i följande avsnitt.

Utredningen föreslår att kommunerna ska inrätta särskilda samlingsplatser som kan användas vid utrymning av kommunen, vid mottagande av personer som utrymts från en annan kommun, vid mottagande av personer som flyr krigshandlingar i andra länder och vid andra händelser där det bedöms finnas särskilda skäl att samla invånarna. I LKRB föreslås att på en särskild samlingsplats ska det finnas tillgång till dricksvatten, elektricitet, värme, sanitets- och hygienmöjligheter, första hjälpen åt skadade, information, möjligheter till elektronisk kommunikation samt annan likartad hjälp. Utredningen bedömer att det bör finnas en särskild samlingsplats per 10 000 invånare.

Utredningen föreslår att kommunerna ska vara skyldiga att ha planering för att särskilt stödbehövande omedelbart kan sättas i säkerhet i ett skyddsrum eller annat skyddat utrymme om ett sådant behov skulle uppstå. Planeringen ska omfatta personer som befinner sig i förskolor, grundskolor, gymnasieskolor och fritidshem för utbildning enligt skollagen (2010:800), äldre personer och personer med funktionshinder som bor i särskilda boendeformer med stöd av 5 kap. 5 eller 7 §§ socialtjänstlagen (2001:453) samt personer som bor i särskilda boendeformer med stöd av 9 § i lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. I de fall kommunen inte själv är verksamhetsutövare för berörda verksamheter ska kommunen ändå verka för att den planering och förberedande åtgärder som avses kan genomföras i samverkan med berörda verksamhetsutövare i kommunen. Detta ska även gälla för skolor med annan huvudman än kommunen.

Utredningens författningsförslag bibehåller skillnaden i ledningsansvaret för kommunen i en fredstida krissituation och höjd beredskap enligt samma uppdelning som LEH. Kommunerna åläggs att ha en krisledningsnämnd som kan träda in och överta andra nämnders verksamhetsområden vid en fredstida krissituation. För ledning i höjd beredskap ges motsvarande uppgifter till kommunstyrelsen som ska

vara särskilt inriktad på uppgiften att samordna och ha uppsikt över verksamheterna i fråga om civilt försvar.

Länsstyrelsen ska, enligt författningsförslaget, stödja och samordna kommuner och regioner vid deras planering och förberedande åtgärder, samordna den samverkan kommuner och regioner ska ha med berörda statliga myndigheter samt även utöva tillsyn över att kommunerna och regionerna följer den föreslagna lagen och de föreskrifter som föreslås kunna meddelas för att komplettera lagen. Det finns ingen motsvarande reglering i LEH men enligt de överenskommelser mellan Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som idag finns för att precisera uppgifterna i LEH ska länsstyrelsen följa upp kommunernas användning av de statliga medel som fördelas till kommunerna för att fullgöra sina uppgifter i enlighet med LEH. I det fall en kommun inte fullgjort sina uppgifter kan länsstyrelsen förorda att MSB återkallar hela eller delar av den finansiering kommunen har erhållit via överenskommelserna. I det tillsynsansvar som utredningen vill ge länsstyrelserna ingår inte ett vitesföreläggande men brister hos kommunen ska kunna resultera i ett föreläggande. Tillsynsuppgiften ska ge länsstyrelsen rätt att ta del av nödvändiga handlingar och genomföra fysiska inspektioner av vidtagna åtgärder.

Utöver det som framkommer ovan innehåller förslaget om LKRB en rad kapitel som i stort är direkt överförda från LEH och därmed inte förändrar något i sak. Det rör bland annat kommuners uppgifter ifråga om risk- och sårbarhetsanalys, geografiskt områdesansvar, ransonering och krigsfångar.

Utredningen för ett resonemang om att det är lämpligt att alla kommuner åläggs ett krav om att kunna upprätthålla måltidsproduktion under 14 dagar av extrema bristsituationer, i såväl fred som höjd beredskap, för förskolor, skolor och vissa boendeformer. Detta uttrycks dock inte i utredningens författningsförslag.

Utredningen bedömer att författningsförslaget kommer att innebära stora löpande kostnader samt nya och stora anskaffnings- och investeringskostnader för kommunerna och regionerna under den närmaste femårsperioden efter lagens ikraftträdande. Utredningen bedömer, i enlighet med den etablerade finansieringsprincipen, att kommunerna kommer att behöva tillföras ytterligare medel för att omhänderta uppgifterna i lagförslaget då dessa innebär både en ambitionsökning och tillkommande uppgifter för kommunerna.

Sedan en lång tid tillbaka har ordningen för den statliga finansieringen på området varit att staten genom MSB har ingått överenskommelser med kommunsektorn genom SKR. Utredningen har analyserat ordningen med överenskommelser mellan staten och SKR och bedömer att ordningen varken är ändamålsenlig eller effektiv. Det finns även tveksamheter om överenskommelsernas juridiska grund och förenlighet med demokratiska principer. Utredningen anser därför att statens styrning av kommuners förberedande åtgärder bör ske med traditionella styrmedel såsom lag och förordning och att ersättningen i huvudsak bör fördelas genom det generella statsbidraget. Om staten bedömer att vissa kommuner och regioner bör åläggas vissa

särskilda uppgifter bör dessa finansieras genom kostnadsersättning. Om staten ser behov av särskilda förberedande åtgärder, exempelvis robusta ledningsplatser, bör den grundläggande finansieringen kompletteras med riktade statsbidrag. Den nyligen presenterade utredningen om Staten och kommunsektorn (SOU 2024:43) har dragit samma slutsats.

Utredningen konstaterar att de medel som betalas ut som riktade statsbidrag genom ovan nämnda överenskommelser behöver bibehållas och föras över till det generella statsbidraget kommuner ska erhålla för arbetet.

Utredningen bedömer att författningsförslaget utöver de befintliga bidragen medför utökade kostnader för staten med 13,5 miljarder kronor under en femårsperiod för både kommuners och regioners uppgifter.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, förskolenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Järva stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Stockholms Stadshus AB.

På grund av kort remisstid har utbildningsförvaltningen inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 20 januari 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret välkomnar att kommuners och regioners grundläggande beredskap har utretts och anser, mot bakgrund av det allvarliga säkerhetspolitiska läget, att det är naturligt att en ny grundläggande reglering ställer utökade krav på kommuners planering och förberedande åtgärder inför fredstida kriser och höjd beredskap. Detta är i linje med ambitionen i Stockholms stads säkerhetsprogram, vilket anger att högsta beredskap och ett väpnat angrepp mot Sverige är dimensionerande för stadens arbete med en stärkt civil beredskap.

Stadsledningskontoret välkomnar också att tonvikten för kommuners grundläggande beredskap förslås vara på att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och menar att detta är i linje med det systematiska och målinriktade arbete som staden idag bedriver i syfte att öka förmågan att verka i störda förhållanden genom hela hotskalan. Stadsledningskontoret anser dock att det författningsförslag som presenteras i utredningen går längre i krav på beredskap än vad som kan uppfattas som grundläggande och föreslår därför att den nya lagen benämns lag om kommuner och regioners beredskap.

Då det är en omfattande utredning som innehåller både nya förslag och sådant som kvarstår från nu gällande lagstiftning har fokus i följande avsnitt lagts på att i första hand kommentera de utredningsförslag som stadsledningskontoret av olika anledningar bedömer som ej tillfredsställande eller har brister. Författningsförslag som inte kommenteras tillstyrks.

Övergripande syfte

Det övergripande syftet med den nya lagen ska vara att säkerställa att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningensliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter. Stadsledningskontoret avstyrker att ordet säkerställa finns med i syftesformuleringen eftersom det inte kan anses rimligt att kommuner ska kunna säkerställa att all kommunal verksamhet kan bedrivas i alla situationer och i synnerhet under höjd beredskap. Stadsledningskontoret avstyrker vidare att begreppen ändamålsenlig och likvärdig används i syftet. Dessa begrepp är mångtydiga och riskerar att leda till onödiga tolkningsfrågor som hindrar utveckling av förmåga. Stadsledningskontoret kan konstatera att utredningen inte heller tycks omfatta begreppet ändamålsenlig då utredningen till exempel vill reglera att även kommuner utan skyddsrum ska planlägga för att vissa grupper omedelbart ska kunna föras till ett sådant. Stadsledningskontoret föreslår att begreppen ersätts med ”god förmåga” i likhet med hur förväntningen på statliga myndigheters förmåga uttrycks i förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Stadsledningskontoret anser att kommuners förmåga att upprätthålla samhällsviktig verksamhet är helt avgörande för Sveriges totalförsvar och att det är i upprätthållandet av den samhällsviktiga verksamheten som den största ansträngningen bör ligga. Det är överflödigt att skriva in författningensliga uppgifter i lagen då dessa ska genomföras oaktat denna bestämmelse, alternativt kan prioriteras bort i höjd beredskap enligt annan reglering. Stadsledningskontoret föreslår därför att lagens syfte istället formuleras:

”Bestämmelserna i denna lag syftar till att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har god förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter. Kommuner och regioner ska därigenom under sådana förhållanden ha god förmåga att värna människors liv och hälsa, upprätthålla grundläggande värden i samhället samt skydda och rädda egendom eller miljön.”

Begreppet kvalificerad fredstida krissituation

Stadsledningskontoret avstyrker införandet av begreppet kvalificerade fredstida krissituationer då det inte tillför kommunen några ytterligare verktyg eller mandat för att hantera händelsen. Stadsledningskontoret bedömer att kvalificeringen endast kommer att användas för att beskriva hur den statliga finansieringen ska användas av kommunen på en teoretisk nivå som inte återspeglas i kommunens förberedande planering, där en tydlig uppdelning mellan fredstida krissituation och kvalificerad fredstida krissituation inte är möjlig att göra. Om begreppet kvalificerad fredstida krissituation ska användas i den nya lagen behöver det tydliggöras att begreppet

fredstida krissituation omfattar båda begreppen då inget annat uttrycks. Det framgår i utredningen att så är fallet men uttrycks inte författningsförslaget vilket leder till otydligheter.

Samordningsfunktion

Stadsledningskontoret avstyrker att det skrivs in i författningen att kommuner ska inrätta eller ha tillgång till en funktion för samordning av sitt förberedande arbete. Grunderna för kommunens organisation och verksamhetsformer finns reglerade i kommunlagen. Av kommunallagen följer att kommunstyrelsen har ansvar för att samordna förvaltningen av kommuns angelägenheter. Stockholms stad har redan idag en avdelning inom stadsledningskontoret, som är kommunstyrelsens förvaltning, som bland annat har i uppdrag att samordna det stadsövergripande arbetet med krisberedskap och civilt försvar och har därtill organiserat planeringsarbetet för berörda nämnder och kommunala bolag i en sektorsorganisation som i stora drag motsvarar den nationella sektorsorganisationen. Stadsledningskontoret finner att utredningens förslag är för långtgående i förhållande till kommunallagens regler om den kommunala organisationen och utgör en orimlig inskränkning av det kommunala självstyret. Stadsledningskontoret förordar att det, utöver vad som följer av kommunallagen, lämnas till kommunen att besluta om hur verksamheten ska vara organiserad för dessa frågor.

Övergripande plan

Stadsledningskontoret tillstyrker att kommuner ska ha en övergripande plan för att inrikta planering och förberedande åtgärder för fredstida krissituationer och höjd beredskap. I Stockholms stad har kommunfullmäktige antagit Säkerhetsprogrammet som i allt väsentligt kan sägas motsvara skrivningarna i författningsförslaget. I säkerhetsprogrammet klargörs förväntningar på nämnder och bolagsstyrelser för att både möjliggöra en stadövergripande planering samt för att kunna hantera uppkomna samhällsstörningar. Säkerhetsprogrammet kompletteras med tillämpningsanvisningar för exempelvis RSA och krigsorganisation. Stadsledningskontoret avstyrker dock att det anges i lag att den övergripande planen ska uppdateras varje mandatperiod och menar att planen istället bör uppdateras när kommunen ser ett behov. Ett sådant behov kan uppstå även mitt i en mandatperiod, exempelvis på grund av nya omvärldsförutsättningar. Ambitionen bör dock vara att en sådan plan är mer långsiktig än en 4-årsperiod för att möjliggöra ett framåtsyftande och systematiskt arbete.

Informationsskyldighet till allmänheten

Stadsledningskontoret avstyrker förslaget avseende kommunens informationsskyldighet till allmänheten rörande skyddsrum och dess användning. Kommuner har endast kännedom om de skyddsrum där kommunen är fastighetsägare. Övriga skyddsrum kan kommunen få kännedom om via den förteckning över befintliga skyddsrum som MSB redan tillhandahåller allmänheten. Översiktlig information om skyddsrummens användande ges också av MSB, både via sin

hemsida och i broschyren Om krisen eller kriget kommer. Det förefaller olyckligt att dela upp MSB:s sammanhållna ansvar på 290 kommuner. Utredningen förordar också att kommunen ska lämna informationen på ett mer aktivt sätt och exemplifierar med möten vid stora arbetsplatser. Stadsledningskontoret anser att den arbetsföra delen av befolkningen är just den del av befolkningen som har goda möjligheter att hålla sig informerade via MSB:s skyddsrumskarta. Stadsledningskontoret bedömer att det är lämpligt att kommunen har ett ansvar för att tillhandahålla viss information om skyddsrum till kommunens egna verksamheter och att detta ansvar redan ingår i kommunens övergripande ansvar för att upprätthålla den samhällsviktiga verksamheten. Vidare vill kontoret framföra vikten av att statliga myndigheter sinsemellan har en ändamålsenlig samordning av statlig information i syfte att underlätta för kommunerna att verkställa informationsskyldigheten gentemot allmänheten.

Särskilda verksamhetskrav

Stadsledningskontoret avstyrker samtliga förslag som utredningen lämnar under rubriken Särskilda verksamhetskrav och utvecklar skälen för respektive uppgift nedan. Det finns dock skäl till avstyrkan av mer generell karaktär. Det är ett mycket omfattande arbete för en kommun att uppnå god förmåga att upprätthålla all samhällsviktig verksamhet under svåra förhållanden vilket kommer att kräva stora resurser. De särskilda verksamhetskraven är på en mycket detaljerad nivå i jämförelse med det mer övergripande målet att kommuner ska ha god förmåga att upprätthålla sin samhällsviktiga verksamhet. Detta riskerar att leda till att dessa uppgifter ges företräde både i kommunens eget arbete och vid en eventuell tillsyn. Det vore olyckligt då merparten av invånarnas liv och hälsa samt samhällets funktionalitet i stort i högre grad är beroende av att den samhällsviktiga verksamheten upprätthålls än av de särskilda verksamhetskraven. Stadsledningskontoret vill också framföra att i en föränderlig omvärld behövs flexibla och lösningar för att hantera olika störningar och det är därför inte skäligt att lagstifta om att en stor resurs ska läggas på specifika, kostsamma och obeprövade verksamhetskrav.

Särskilda samlingsplatser

Stadsledningskontoret avstyrker förslaget avseende särskilda samlingsplatser. Stadsledningskontoret bedömer att det är olämpligt att i lag reglera att kommuner ska ha en viss typ av lokal som ska användas för vissa utpekade uppgifter. Utöver de syften som denna utredning har angivit förekommer begreppet särskilda samlingsplatser även i andra statliga utredningar och ges där ytterligare användningsområden. Stadsledningskontoret bedömer att dessa olika syften kräver olika typer av lösningar och att det är mer ändamålsenligt att i författning ange uppgifter för kommunen än att reglera funktionalitet för en specifik byggnad. Stockholms stad har för närvarande ca 30 så kallade trygghetspunkter vars funktionalitet är blygsam jämfört med utredningens förslag. Utredningens förslag skulle innebära att Stockholms stad behöver inrätta närmare 100 särskilda samlingsplatser. Stadsdelsnämndernas erfarenheter från arbetet med trygghetspunkter

visar också på stora utmaningar i bemanningen av trygghetspunkterna. Varken detta eller andra driftsfrågor adresseras i utredningen.

Hjälp vid användning av skyddsrum

Stadsledningskontoret har stor förståelse för utredningens resonemang om att kommunerna har ett särskilt ansvar för individer som normalt vistas i kommunens verksamheter, såsom skolor och särskilda boendeformer. Detta kan även omfatta en skyldighet att hjälpa människor att komma till skyddsrum och skyddade utrymmen. Stadsledningskontoret anser dock att det finns stora utmaningar i att skapa en ändamålsenlig planering för detta på ett så kategoriskt sätt som utredningen föreslår och avstyrker därför utrednings förslag. Det finns visserligen ett relativt stort antal skyddsrum i Stockholms stad men lokaliseringen av dessa speglar inte stadens nuvarande bebyggelse. Nybyggnation av skyddsrum har inte skett sedan 1990-talet och sedan dess har det tillkommit helt nya bostadsområden och gjorts förtätningar inom andra delar av staden. Det saknas möjlighet att på förhand reservera ett skyddsrum för exempelvis en förskolas behov. Stadsledningskontoret anser inte att det bör införas en sådan möjlighet då det skulle kunna innebära att människor lämnas utan skydd trots att det finns tillgängliga skyddsrumspplatser i närheten. Skyddade utrymmen är inte ett definierat begrepp i nuvarande lagstiftning och stadsledningskontoret har därför svårt att bedöma om det är möjligt att inrätta sådana i de områden där tillgången på skyddsrum är låg. Sammantaget gör det att en planering för att ta små barn, funktionsnedsatta, äldre och sjuka människor till skyddsrum skulle behöva omfatta långa transporter och stora personella resurser som normalt sett inte finns i verksamheterna. För att öka skyddet för dessa grupper bör skyddsrumsbeståndet istället förtätas och skyddsrum inrättas i fastigheter där det exempelvis finns särskilda boenden. Detta är dock något kommunen saknar rådighet över. Stadsledningskontoret har noterat att utbildningsdepartementet nyligen remitterat en promemoria rörande ändringar i skollagen och förordningen om skolväsendet under krig och krigsfara. Enligt promemorian ska alla skolhuvudmän åläggas att ta fram en plan för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Stadsledningskontoret anser att en sådan plan också bör kunna omfatta användningen av skyddsrum i de fall det finns lämpliga skyddsrum att tillgå. Det är inte lämpligt att ålägga kommuner att genomföra planering och förberedande åtgärder åt andra aktörer, exempelvis skolor med annan huvudman än kommunen.

Utrymning och inkvartering

Stadsledningskontoret har inget att invända mot att uppgiften att verkställa utrymning flyttas från polisen till kommunen och staden har fört fram den synpunkten i sitt remissvar avseende Ett stärkt skydd för civilbefolkningen i höjd beredskap (SOU 2023:43). Stadsledningskontoret anser dock att det är en förändring som ska göras i lag (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. i höjd beredskap och inte i den föreslagna LKRB och avstyrker därför utredningens förslag. Stadsledningskontoret bedömer att uppgiften är mycket omfattande och att utredningen inte på ett tillfredställande vis har redogjort för kostnaderna för kommuner att planlägga för

detta. Stadsledningskontoret vill också påminna om vikten av att Försvarsmakten, MSB och länsstyrelserna återkommer till kommunerna med inriktningar för denna planläggning och att en verkställighet av utrymning förutsätter att stora transportresurser kan göras tillgängliga för kommunens behov. Kommunen saknar idag möjlighet att själv göra uttag av fordon och måste förlita sig på att länsstyrelsen beaktar detta behov i sin förberedande planering.

Ledning och styrning

Utredningen har i sitt författningsförslag valt att behålla två separata styrformer för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Författningsförslaget behåller möjligheten för kommuner att styras av krisledningsnämnden i en fredstida krissituation medan ansvaret för styrning av kommunens del av det civila försvaret även fortsättningsvis ska åligga kommunstyrelsen. Stockholms stad har förvisso tillämpningsanvisningar för detta men stadsledningskontoret anser inte att utredningen tillräckligt väl har redogjort för behovet av att behålla de skilda styrformerna. Stadsledningskontoret anser inte heller att behållandet av två skilda styrformer för fredstida krissituationer och höjd beredskap är ändamålsenligt utifrån kraven på att förstärka kommunens verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap och skapa en sammanhållen planering och ledning över hela hotskalan. I det fall ett beslut om höjd beredskap föregås av en fredstida krissituation, vilket stadsledningskontoret bedömer vara ett troligt scenario om Sverige tvingas inta höjd beredskap, uppstår en omslagpunkt för ledningen av kommunen och beslutsordningen i ett redan ansträngt läge. Stadsledningskontoret anser inte att de argument utredningen lägger fram för att behålla ordningen med krisledningsnämnd för fredstida krissituation är tillräckligt starka för att motivera att denna omställning ska behöva göras vid intagande av höjd beredskap. Samtidigt konstaterar stadsledningskontoret att de skrivningar i lag(1988:97 om förfarande hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. som låter kommunfullmäktige besluta att kommunstyrelsens uppgifter ska övertas av borgarrådsberedningen inte påverkas av en ändring enligt utredningens förslag.

Länsstyrelsens roll

Stadsledningskontoret anser att utredningens förslag om att ge länsstyrelserna tillsynsansvar gentemot kommunerna inom LKRB riskerar att äventyra länsstyrelsernas förmåga att lämna stöd till kommunerna och skapa en sammanhållen planering i länet. Bakgrunden till denna farhåga är erfarenheter från när länsstyrelsens tillsynsansvar skärptes i och med förändringar i Säkerhetsskyddslag (2018:585). Länsstyrelsen i Stockholms län angav då att de hade mycket litet utrymme för rådgivning till kommunerna utan att det skulle uppstå en konflikt med deras tillsynsansvar. Stadsledningskontoret anser därför att det stöd som länsstyrelserna behöver lämna till kommunerna för att skapa en sammanhållen planering menligt kan påverkas om länsstyrelsens uppgift går från ”uppföljning” till ”tillsyn”. Stadsledningskontoret kan också konstatera att utredningen bedömer att länsstyrelserna behöver stora tillskott av resurser för att uppfylla detta nya ansvar. Detta är resurser som stadsledningskontoret bedömer skulle ge större effekt hos kommunerna i form av ökad planläggningskapacitet. Stadsledningskontoret förordar därför att länsstyrelserna får samma samordnings- och uppföljningsansvar som idag regleras i överenskommelsen om krisberedskap och civilt försvar, en ordning som i Stockholms län fungerar väl.

Måltidsberedskap

Stadsledningskontoret konstaterar att utredningen uttrycker att det bör finnas ett krav på 14 dagars uthållighet i kommuners måltidsberedskap och delar utredningens uppfattning att det inte är lämpligt att lagstifta om tidsramar för detta. Stadsledningskontoret anser dock att det borde finnas möjlighet att mer generellt ange hur kommuner ska förstå vilket mål de bör ha för sin uthållighet.

Stadsledningskontoret avstyrker utredningens förslag om att kommuners ansvar ska utökas till att även omfatta privata verksamhetsutövarers måltidsberedskap enligt samma resonemang som för Hjälp vid användning av skyddsrum. Detta bör för skolverksamhet istället regleras i skollagen (2010:800).

Stadsledningskontoret vill också påpeka att måltidsverksamheten är beroende av långt fler parametrar än tillgång till livsmedel där de mest framträdande är dricksvatten, energiförsörjning och transporter. Reservkraft i form av dieselaggregat lyfts ofta fram som en lösning men stadsledningskontoret ser stora utmaningar att inom Stockholms stad lagra den mängd drivmedel som skulle åtgå för två veckors måltidsproduktion. Det uppstår också målkonflikter gällande denna lösning och uppsatta klimatmål. Stadsledningskontoret bedömer att den volym livsmedel som behöver lagras för att tillgodose verksamheternas måltidsberedskap är mycket stor och att lagerhållningen i sig utgör en icke försumbar kostnad. Staden serverar dagligen ca 300 000 måltider, vilket motsvarar ungefär 278 ton livsmedel per vecka, i egen verksamhet. Skolorna som står för ungefär hälften av stadens livsmedelsinköp har idag fem dagars förbrukning av livsmedel lagrade i anslutning till de egna tillagningsköken och de saknar utrymme för att lagra ytterligare livsmedel lokalt. Stadens särskilda boenden, exempelvis äldreboenden, har motsvarande 7 dagars livsmedel lagrade.

Övriga kommentarer

Utredningen har genomgående en tendens att införa skrivningar som stadsledningskontoret uppfattar som självklarheter och därmed onödigt tynger ner författningsförslaget. Exempelvis finns det en skrivning om att det finns andra bestämmelser som träffar kommuner och regioner och en annan som säger att kommuner och regioner ska ge länsstyrelsen möjlighet att fullgöra sina uppgifter.

Stadsledningskontoret konstaterar att utredningen valt bort att införa reglering av kommuners och regioners ansvar för åtgärder kopplade till Sveriges medlemskap i Nato, stöd till Försvarsmakten och värdlandsstöd. Genom denna avgränsning har utredningen implicit tagit ställning till att sådana åtgärder inte utgör en del av kommuners och regioners grundläggande beredskap vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, och inte heller generellt är att betrakta som förenliga med det allmänna intresset på lokal eller regional nivå. Utredningens bedömning föranleder frågor eftersom Sveriges Nato-medlemskap medför nya krav på nationell och lokal beredskap. Kommuner och regioner spelar en avgörande roll för att säkerställa att Försvarsmakten och allierade styrkor kan verka effektivt, särskilt vid höjd beredskap eller i samband med värdlandsstöd. Detta inkluderar insatser som att säkerställa tillgång till samhällsviktiga tjänster, infrastruktur och logistiska resurser samt deltagande i samordningsinsatser med andra aktörer. Stadsledningskontoret vill poängtera att dessa behov kommer kunna uppstå både i höjd beredskap och i formell fredstid, det vill säga utan att höjd beredskap har förkunnats. Avsaknaden av en reglering som omfattar kommuners och regioners roll i dessa frågor riskerar att skapa luckor i totalförsvarets planering och genomförande.

Finansiering

Stadsledningskontoret instämmer med utredningen att den nuvarande ordningen med överenskommelser mellan staten och SKR varken är en ändamålsenlig eller effektiv form för att styra och tillföra medel till kommuner och regioner för deras planering och förberedande åtgärder och tillstyrker utredningens förslag om finansiering i form av generella statsbidrag, kostnadsersättningar och kompletterande riktade statsbidrag. Stadsledningskontoret delar också utredningens bedömning att de medel som idag tillförs kommunerna genom överenskommelserna behöver kvarstå som grundbelopp utöver den ersättning som följer av utredningens förslag. Utredningen konstaterar att det varken är nödvändigt eller ändamålsenligt att den nya lagen innehåller bestämmelser om i vilken omfattning staten ska ersätta kommuner och regioner enligt den nya lagen. Stadsledningskontoret poängterar att den oförutsägbarhet som råder idag med årliga utbetalningar inte gynnar en hållbar förmågeökning hos kommunerna och att det måste göras tydligt för kommunerna vilken typ av långsiktig ersättning som kan förväntas, särskilt då en stor del av ersättningen används för personalkostnader.

Stadsledningskontoret har svårt att avgöra vilken medelstillsättning utredningen anser att Stockholms stad bör få för att öka personella resurser för planläggning, övning och utbildning men uppfattar att utredningen vill se en substantiell ökning i de generella

stadsbidragen för dessa uppgifter. Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning och anser att en signifikant ökning av tillförda medel är nödvändig för att omhänderta ambitionsökningen och de tillkommande uppgifterna som återfinns i författningsförslaget.

Stadsledningskontoret bedömer att ersättningsnivån för måltidsberedskapen är för låg och vill poängtera att de beräkningar som gjorts för måltidsberedskap med Jönköping och Uppsala som exempel inte enkelt låter sig skalas upp på det sätt som görs av utredningen. För Stockholms stad bedömer stadsledningskontoret att det uppkommer helt andra kostnader för exempelvis lagerlokaler än vad som är fallet i utredningens linjära beräkningar. Stadsledningskontoret bedömer att det finns omslagslagspunkter i volymerna av lagrat livsmedel som gör att lagerkostnader inte kan antas öka linjärt. I och med att Stockholms stad serverar ca 300 000 portioner per dag i verksamheter som drivs i egen regi. Innebär det att livsmedelsvolymerna som behöver lagras blir kostnadsdrivande i sig själva; detta i landets huvudstad där kostnader för lokaler är avsevärt högre än genomsnittet i Sverige.

Stadsledningskontoret bedömer att det är orealistiskt att alla kommuner ska kunna köpa in livsmedel för 14 dagars måltidsberedskap under en period av två år. Den mängd livsmedel som skulle krävas för samtliga kommuners behov går inte att uppbringa på marknaden under en så kort tidsperiod. Stockholms stad har köpt in livsmedel för att höja beredskapen till ca en veckas behov och har i dialog med leverantörer spritt ut inköpen över ett år för att inte tränga undan andra aktörers behov av livsmedel. Stadsledningskontoret föreslår att ersättningen för inköp av livsmedel betalas ut över en betydligt längre tidsperiod för att inte strävan att uppnå en förmågehöjning ska skapa en bristsituation som i sig själv skulle kunna ge upphov till en kris.

I ett särskilt yttrande från experter i utredningen påpekas att den föreslagna lagen inte täcker alla kommunens beredskapsuppgifter utan att vissa omfattande uppgifter finns i annan lagstiftning. De påpekar därför att utredningens konsekvensbeskrivning och förslag på finansiering till kommunen inte är heltäckande och att det därmed behöver tillföras ytterligare medel. Stadsledningskontoret menar att det är ett viktigt påpekande och anser att det bör göras en samlad konsekvensanalys, inklusive en mer djuplodad ekonomisk sådan, av de uppgifter som olika utredningar vill påföra kommuner och regioner.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Förskolenämnden

Förskolenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 januari 2025 följande.

1. Förskolenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation av Ismail Ali (C), se Reservationer m.m.

Förskoleförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 7 januari 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig generellt positiv till utredningens förslag om införande av en ny lag som ska ersätta LEH. Den nya lagen, som föreslås med beteckningen, lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap, bedöms bli mer ändamålsenlig och kommer innehålla en utförligare reglering än i rådande lag.

Det övergripande syftet med den nya lagen är att säkerställa att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter. I den nya lagen beskrivs på ett konkret och tydligt sätt, kommunernas och regionernas verksamhetsansvar vid krissituationer, vad det omfattar och vilka åtgärder som behöver vidtas, vilket välkomnas av förvaltningen.

Utredningens förslag och bedömningar ska även syfta till att säkerställa privata aktörers verksamhetsförutsättningar, vilket förvaltningen anser vara av stor vikt för kommunens samordning och planering samt förberedande åtgärder som behöver vidtas enligt lagen.

Vidare välkomnar förvaltningen att utredningen uppmärksammar att föreslagna förändringar och införande av ny lag kommer innebära omfattande kostnadsökningar för kommuner och regioner och att staten föreslås ersätta kommuner och regioner för de förväntade ökningarna.

De löpande drift- och underhållskostnaderna bland annat för nödvändiga investeringar, som utredningen anser vara omöjligt att beräkna i dagsläget, befarar förvaltningen kommer leda till avsevärda ökning av kommuners och regioners befintliga kostnader.

Förskolenämnden föreslås godkänna förvaltningens remissvar och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 januari 2025 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Kristin Jacobsson (C) och Jan Jönsson (L), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 december 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Socialnämnden instämmer med utredningen i att det bör utvecklas ett målinriktat och långsiktigt arbete för att förstärka och utveckla kommuners och regioners

grundläggande beredskap inför kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap som inte huvudsakligen bygger på olika former av riktade statsbidrag.

Socialnämnden finner det positivt att

- lagförslaget innehåller skrivningar där vissa målgrupper, såsom äldre personer och personer med funktionshinder, beaktas särskilt
- vikten av utbildning och övning för förtroendevalda och anställda understryks som centralt för att dessa ska kunna genomföra sitt arbete på ett önskvärt sätt under fredstida situationer och höjd beredskap

Kommuner föreslås ansvara för information om användningen av skyddsrum och andra skyddade utrymmen till allmänheten, samt ge särskild hjälp vid användning av skyddsrum avseende vissa målgrupper. Berörda verksamhetsutövare ska enligt förslaget kunna hjälpa bland annat äldre personer och personer med funktionshinder som bor i särskilda boendeformer med stöd av 5 kap. 5 och 7 §§ socialtjänstlagen eller 9 § LSS att ta sig till skyddsrum. Utifrån kommuners huvudmannaskap för personer i dessa boendeformer bedömer utredningen att det även bör vara möjligt för kommuner att i uppdragsavtal ställa krav på att berörda privata aktörer ska kunna lämna sådan hjälp. Socialnämnden ser positivt på att vikten av likvärdig förmåga i alla verksamheter skrivs ut. Att ställa krav i upphandling medför dock kostnader vilket lämnar frågor kring hur detta ska finansieras.

Lagförslagen i ovanstående stycke innebär också att kommuner får informationsansvar för något som de inte har rådighet över. Byggandet av skyddsutrymmen är ett ansvar som ligger hos den statliga myndigheten MSB, medan drift och underhåll är fastighetsägarens ansvar. För Socialnämnden innebär lagförslaget därtill ett ansvar för att hjälpa sina målgrupper till skyddsrum eller skyddade utrymmen som bör vara tillgänglighetsanpassade, vilket medför utmaningar utifrån den ovan beskrivna frånvaron av rådighet över byggnation av skyddsrum.

Enligt utredningens bedömning är det rimligt att utgå från att kommuner och regioner under höjd beredskap kommer att behöva ta ställning till om äldre personer som har hemtjänst i stället bör erbjudas plats på ett äldreboende, respektive att svårt sjuka personer som ges avancerad sjukvård i hemmet i stället bör erbjudas vårdplats på en vårdinrättning. Socialnämnden vill betona att dessa förslag ställer höga krav på kommunens planering och kapacitet att ta emot betydligt fler personer på äldreboende eller andra vårdinrättningar, en typ av beredskap som även medför stora kostnader.

Måltidsverksamheter föreslås ha uthållighet i två veckor. Vidare föreslås att det följer av kommuners och regioners huvudmannaskap för tidigare nämnda särskilda boendeformer att kommuners planering och förberedande åtgärder för uthållighet i måltidsverksamhet även ska omfatta privata verksamhetsutövare på dessa områden. Nämnden anser att detta är en omfattande ambitionshöjning som förutsätter lagringsutrymmen som inte finns att tillgå om socialtjänstens verksamheter som har måltidsverksamhet ska leva upp till den föreslagna regleringen.

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 16 december 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen i utredningen. Genom att samla den nuvarande lagstiftningen på området under den nya lagen LKRB, med dess föreslagna krav och definitioner, skapas bättre förutsättningar för att Sveriges beredskap i såväl fredstida krissituationer som vid höjd beredskap kraftigt ska kunna förbättras.

På skolområdet noteras särskilt kravet på 14 dagars uthållighet vid kvalificerad fredstida kris avseende måltidsförsörjning under de första fem åren. På längre sikt ska en förmåga byggas upp att också kunna klara drift av skolbyggnader avseende vatten, värme och el vid långvariga avbrott upp till 14 dagar. I båda fallen ska uppgiften lösas med hjälp av endast egna resurser. Detta utgör en mycket hög ambitionsnivå. I förvaltningens pågående livsmedelsprojekt är 5 dagars uthållighet i måltidsverksamheten målet. Med tanke på tidsskalan som anges angående uppbyggnaden upp till 14 dagars uthållighet, det vill säga från år 2027-2032, så finns tidsmässiga förutsättningar att kunna nå det målet. Utrymme för lagerhållningen av mat på skolorna kan dock bli ett problem. Detta under förutsättning att det utökade antalet dagar hanteras enligt samma koncept som det har hanterats hittills. Ur ett Stockholmsperspektiv är utmaningen att på längre sikt förse skolbyggnader med reservkraft mycket stor med tanke på det stora antalet skolor som berörs.

Denna utredning ska också ses i relation till den nyligen remitterade utredningen *En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet* (Promemoria Regeringskansliet Utbildningsdepartementet U 2024/02201). I den promemorian föreligger ytterligare förslag avsedda att klargöra och förbättra skolväsendets förutsättningar och möjligheter att hantera svåra krislägen. I sammanhanget, och särskilt sett i relation till skolmåltider, bör omnämnas att gymnasieskolan inte är en obligatorisk skolform i sig och att skyldighet att tillhandahålla måltider därmed inte föreligger. Ungdomar har dock rätt till utbildning upp till 18 års ålder och det är viktigt att även den verksamheten upprätthålls så långt som möjligt vid kris och krig. Dessutom ska utbildning på gymnasial nivå särskilt prioriteras inom de områden som har betydelse för samhällsviktig verksamhet.

Sammantaget är kraven som ställs på kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig mycket stora enligt den nya lagstiftningen. Detta kommer, som utredningen själv konstaterar, generera såväl stora löpande kostnader som investeringskostnader. Att oklarheter än så länge kvarstår rörande finansieringen och kostnadstäckningen (samt i vilken form) är bekymmersamt. Om viktiga finansiella frågor kvarstår som olösta då lagstiftningen träder i kraft så kommer kommuner och regioner sannolikt inte klara av att svara upp till de författningensliga kraven som föreslås enligt LKRB.

Konsekvenser för barns rättigheter samt jämställdhetsanalys

Då ärendet är på remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barns rättigheter.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2024 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande av Nike Örbrink (KD), se Reservationer m.m.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Om regioners och kommuners roll i totalförsvaret

Läget i omvärlden har under en längre tid försämrats. I propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) görs bedömningen att ”Sverige oundvikligen skulle bli påverkat om en säkerhetspolitisk kris eller väpnad konflikt uppstår i Sveriges närområde” [] och att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Propositionen drar därför slutsatsen att förmågan inom totalförsvaret därför behöver stärkas.

Totalförsvaret består av två delar:

- Militära försvaret.
- Civila försvaret.

Medan det militära försvarets behov tydligare styrs av Försvarmaktens behov och stöds av ett antal andra myndigheter är ledning, styrning och också finansiering av det civila försvaret betydligt mer uppdelat och fragmenterat.

Vad gäller det civila försvaret är flera myndigheter inblandade och har ett planeringsansvar men det är i regioner och kommuner som all planering och alla förberedelser ska omsättas till praktisk handling och det är först i regioner och kommuner som ges får facit i hur väl samhället lyckats planera för det oönskade. Så långt det är möjligt ska de grundläggande samhällsfunktionerna skola, vård och omsorg fungera. För att dessa funktioner ska fungera krävs fungerande infrastruktur i form av vatten, avlopp och transporter. Det förutsätter också fungerande elförsörjning, telefoni och internet, där ansvaret är mer delat mellan flera olika aktörer, såväl privata som offentliga.

För att klara det fanns tidigare ett väl utbyggt civilförsvaret. Civilförsvaret skulle möta den svåraste av utmaningar; det totala kriget. Genom civilförsvaret fanns också reservresurser för svåra naturkatastrofer eller andra händelser som kraftigt påverkade samhället. Under nära 60 års tid byggdes civilförsvaret upp och moderniserades successivt tills det genom beslut under 1990-talet mer eller mindre lades ner över en

natt. Istället skulle samhället dimensioneras för att kunna hantera fredstida kriser; i praktiken begränsade såväl till geografisk omfattning som till storlek på händelse. Systemet byggde på att det alltid fanns hjälp att få från en annan fungerande del av samhället. Genom flera händelser under 2000-talet (stormen Gudrun, de svåra skogsbränderna i Västmanland 2014 och i flera andra delar av landet 2018, flyktingströmmarna 2015 och coronapandemin) har vi sett behovet av en stark krisberedskap men inte minst haft att hantera bristande förmåga. Skogsbränderna avslöjade oförmåga till sammanhållen ledning och styrning över kommun- och länsgränser, coronapandemin svagheter i att inte ha några reserver i tron att leveranser alltid kommer fram. Oförmågan har åtminstone delvis varit kopplad till att samhället haft en förhållandevis låg ambitionsnivå för krishantering. Med låg ambitionsnivå följer mer eller mindre per automatik brister i planering, resurstillsättning, införskaffande och vidmakthållande av reservresurser och lager, ledning och inte minst träning och övning.

Förvaltningen välkomnar därför utredningen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig som tillsammans med vissa avslutande och ännu pågående utredningar om bland annat livsmedelsförsörjning och personalförsörjning avsevärt höjer just ambitionsnivån och skapar en tydligare målbild att arbeta mot.

Privata aktörer

Privata aktörer och näringsliv har en viktig roll som leverantörer av såväl välfärdstjänster som mycket annan samhällsviktig verksamhet. Näringslivet är också en viktig resurs då de ofta snabbt kan ställa om till nya behov. Detta blev tydligt under coronapandemin då något av det första som kommuner och regioner fick ökad tillgång till var handsprit, genom att tillverkare av andra kemiska produkter kunde ställa om och leverera efterfrågade mängder. Andra ställde om och skapade tillverkningslinjer för skyddsmaterial. Näringslivet ska ses som en resurs vilket också finns mer eller mindre lagstadgat då exempelvis lastbilar och grävmaskiner redan i fredstid kan rekvireras på stående fot av en räddningsledare för att användas i röjningsarbete eller annat.

Svårare är då förhållandet mellan de privata aktörer som idag bedriver vård och omsorg och det offentliga. Genom avtal kan kommunerna reglera att de ska fortsätta sin verksamhet men undantag finns nästan alltid och samverkansförmågan behöver också stärkas genom olika former av övningar.

Utredningen har inte lämnat några rekommendationer till privata aktörer då det har legat utanför utredningens uppdrag. I utredningen har det emellertid konstaterats att man eventuellt behöver se över om det finns behov av att i författning reglera vad som bör gälla i ansvarshänseende för privata aktörer i fråga om de nu aktuella verksamheterna under fredstida krissituationer eller höjd beredskap.

Vidare belyser utredningen att det saknas förutsättningar att avgöra vilken planering och vilka förberedande åtgärder som behöver genomföras i samhället för

upprätthållandet av samhällsviktiga verksamheter som nu är i fråga under fredstida krissituationer eller höjd beredskap för privata utförare. Detta är något som förvaltningen instämmer i och skulle därmed välkomna en framtida reglering av de privata aktörernas verksamhet i fredstida kriser och ytterst i krig och då också med tydligare krav på deltagande i förberedelser som planering och övning.

Äldre personer ska kunna komma i skydd i skyddsrum

Från bland annat erfarenheterna från Ukraina vet vi att äldre och barn med funktionsnedsättning är de mest utsatta vid krig. Något av det mest grundläggande i befolkningsskyddet, att kunna hitta och ta sig till ett skyddsrum kan vara en anledning till detta. Att vid ett luftangrepp där förvarningen sannolikt är kort, kräver snabba beslut, sinnesnärvaro och möjlighet att röra sig snabbt och utan hjälpmedel blir skyddsrummet ouppnåeligt.

I utredningen står det bland annat; ”En kommun ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att kommunen, regionen, staten och privata aktörer som berörda verksamhetsutövare ska kunna hjälpa skolbarn och skolungdomar samt äldre personer och personer med funktionsnedsättning som bor i vissa särskilda boendeformer att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp.”

Detta är en fullt rimlig ambitionshöjning men kommer att kräva stora personella insatser med hög beredskap så som utrymmen och utrymningsvägar är utformade idag. Att utrymma ett vård- och omsorgsboende är svårt också om man har tid på sig. Ingenting är omöjligt och med tiden kommer vi att hitta lösningar men vid ett första påseende är detta en av de största praktiska utmaningarna som aktörerna har att hantera.

Samtidigt är det viktigt att redan nu börja planera för andra typer av skyddsrum i de fall Stockholms stad bygger nya särskilda boenden så att vi inte fortsätter att bygga in svårigheter. Det finns exempel på skyddsrum som är anpassade för personer med funktionsnedsättning men den kunskapen behöver öka hos projektörer och byggherrar. Det kommer sannolikt också att medföra en större kostnad än vid byggnation av sedvanliga skyddsrum.

Förvaltningen anser också att utredningen trots ambitionshöjningen utesluter stora grupper som sannolikt har svårt att själva ta sig till ordinarie skyddsrum. Många, dock inte alla, personer som har hemtjänst, kan behöva stöd för att snabbt ta sig till ett skyddsrum. Här behövs sannolikt en rejäl utökning med personella resurser tillsammans med andra åtgärder.

Definitionen av krissituationer

Förvaltningen välkomnar utredningens förslag gällande de nya begreppen för att beskriva olika typer av fredstida krissituationer, och att det finns en nivåskillnad på de två olika begreppen som föreslås. Enligt utredningen ska samtliga kriterier vara uppfyllda för att definieras som en fredstida krissituation, det vill säga:

- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner,
- kräver samordnade och skyndsamma åtgärder från flera aktörer.

Förvaltningen ser risker med att samtliga av dessa kriterier ska vara uppfyllda då de var och en för sig innebär stora påfrestningar och kan kräva samarbete mellan flera aktörer. En uppenbar risk är passivitet då man ägnar sig mer åt analys av kriterier än situationen i sig och därmed väntar in att fler ska vara uppfyllda innan adekvata åtgärder påbörjas. Sådant har vi sett exempel på i närtid, bland annat vid snöovädret i Skåne 2024 då både statliga och kommunala myndigheter tvekade och krisen växte för varje minut. Kriterierna bör istället utgöra en bedömning för att vidta förebyggande åtgärder, exempelvis vid en vädervarning, för att på så sätt bidra till att hindra att kriser uppkommer och om oönskade händelser ändå inträffar, ha kortare startsträckor för samverkan. Sannolikt skulle det också passa den förvaltningsmodell som Sverige har för att hantera en kris då vi egentligen inte har en överordnad myndighet (utom i vissa fall). Istället är det ett delat ansvar att signalera omfattande behov av samverkan och i förlängningen behov av stöd och hjälp för att hantera en situation. En kommun ska inte vara underordnad en myndighet utan ska vara jämbördig i att påkalla behov.

Förvaltningen anser att endast två kriterier åt gången skulle räcka för att betrakta händelsen som en fredstida krissituation, exempelvis;

- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner.

Risk och sårbarhetsanalys

Förvaltningen delar utredningens resonemang om en utveckling av omfattningen av risk och sårbarheter (RSA) för kommuner. Förvaltningen anser att ett krav på att genomföra RSA processen för såväl fredstida kriser som för ett scenario av höjd beredskap ökar förutsättningarna för kommuner att vara rustade för händelser som sträcker sig över en större hotskala än vad vi har förmåga för i dagsläget.

Förvaltningen anser vidare att man bör ha mål som RSA-arbetet kan rikta in sig mot. Detta motsäger inte att man bör genomföra en RSA överhuvudtaget, utan kan ge kommuner ett riktvärde att gradera sina risker och sårbarheter mot. Exempelvis har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, rekommenderat alla hushåll att ha förnödenheter hemma för att klara sig själva i två veckor. Detta ger hushållen en tydlig målsättning att arbeta emot och de kan själva ”gradera sig” gällande om man kan uppnå detta eller inte. Liknande tydliga målsättningar skulle vara fördelaktigt för kommunen att kunna förhålla sig till.

Utredningen lyfter även en studie som har genomförts av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) där de har sett över om systemet med risk och sårbarhetsanalyser har haft avsedd effekt på uppbyggnaden av beredskapen mot samhällsstörningar, och har utifrån detta angett vilka förändringar som bör göras för att öka nyttan med RSA-systemet. En av FOI:s övergripande slutsatser i rapporten är att mer fokus bör läggas på arbete med åtgärder på bekostnad av arbete med analys av risker och sårbarheter.

Förvaltningen håller med om att kommuner behöver bli bättre på att genomföra åtgärder. Dessa åtgärder måste baseras på en grundlig analys av risker och sårbarheter, och fokuset på den grundliga analysen får inte förbises. Förvaltningen ser att man kan riskera att inte ha en konsekvensneutralitet i RSA-arbetet om man lägger för stor vikt vid enbart åtgärderna, det vill säga att man riktar åtgärder åt det som man tror sig klara av och missar sådant som är viktigt men kan vara svårare att hantera. Genom att göra en grundlig analys blir det lättare att motivera varför man behöver ägna uppmärksamhet åt tids- och resurstunga åtgärder som annars kan komma att prioriteras bort, just för att de är tids- och resurstunga. De största utmaningarna riskeras att prioriteras ned i åtgärdslistan om det inte kan motiveras varför just de ska genomföras.

Ekonomisk ersättning

Förvaltningen instämmer i utredningens förslag om att ersättningen till kommuner och regioner behöver öka när ambitionsnivån för det civila försvaret ökar.

Vidare instämmer förvaltningen i det särskilda yttrandet som lämnats av flera av utredningens experter. Förvaltningen instämmer i att det kommer att behövas en större ersättning än vad utredningen har föreslagit och att den ekonomiska konsekvensanalysen inte fullt ut omfattar vad som behövs för att bygga en heltäckande systemförmåga i kommuner och regioner. Förvaltningen håller med om slutsatsen att om ersättningen inte skulle öka skulle förmågeuppbyggnaden utebli eller ta längre tid. Detta ser förvaltningen särskilt i relation till de större investeringar som på sikt måste genomföras för exempelvis inköp och installation av reservkraft i desärskilda boendena, samt inköp och lagerhållning av livsmedel och annan nödvändig utrustning samt på sikt återinvesteringar för att hålla material och utrustning i skick.

Förvaltningen anser att kommuner och regioner i sina budgetar måste ta höjd för att vidmakthålla investeringarna så långt det går samt avsätta nödvändig tid och resurser för att planera, träna och öva. Vi kan ha aldrig så fina planer om vi inte vet hur vi ska omsätta dem i praktiken. Övning är också ett sätt att pröva planeringen och utveckla krisberedskapen successivt.

Lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap i förhållande till annan lagstiftning

Förvaltningen hade önskat att utredningen hade lämnat rekommendationer gällande hur annan lagstiftning ska förhålla sig till förslagna LKRB. Av särskilt intresse för

förvaltningen är specifikt Socialtjänstlag (2001:453), framöver beskrivet som socialtjänstlagen.

I utredningen ges exempel på överlapp med nuvarande Lag om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) och socialtjänstlagen. Ett utdrag från utredningen kan särskilt exemplifiera hur dessa två lagstiftningar inte alltid fungerar väl i en fredstida krissituation;

”De omfattande arbetsuppgifter som mottagandet av ensamkommande barn innebar medförde i ett antal avseenden att kommunerna tvingades prioritera och att det i flera fall ledde till att de exempelvis inte fullt ut kunde följa socialtjänstlagen och andra bestämmelser.

Eftersom många av personerna på flykt var barn ställde detta krav på kommunerna att snabbt även ordna fram plats i skola. Detta angavs som en stor utmaning av många kommuner. Det var utmanande att ordna med ytterligare lokaler och att rekrytera kompetent personal...”

Socialtjänstlagen ger inte utrymme för prioriteringar eller avsteg vare sig en fredstida krissituation eller vid höjd beredskap. Inom Stockholms stads beredskapssektor hälsa, vård och omsorg är just nu prioriteringsfrågan en av de hittills definierade största utmaningarna. För att såväl sektorn som förvaltningen ska kunna identifiera en ambitionsnivå samt kunna upprätta målsättningar behövs ett klagörande gällande vilken typ av service och vilka typer av insatser som skall bedrivas vid högsta beredskap. I dagsläget omfattar det samtliga insatstyper i socialtjänstlagen, något som sektorn och förvaltningen redan nu har identifierat kommer vara en stor utmaning. Exemplet flyktingmottagandet 2015 belyser att prioriteringar kommer att behöva göras, och förvaltningen ser gärna att hjälp i form av lagstöd för att kunna fatta beslut om prioriteringsordning.

Samverkan mellan regioner, kommuner och statliga myndigheter

Utredningen belyser svårigheterna med styrning och ledning under såväl fredstida förberedande förhållanden som vid krissituationer. Förvaltningen anser att indelningen med statliga sektorer som en utgångspunkt för planering och en möjlig samtalspartner är bra. Bland annat Socialstyrelsen har byggt upp en ökad kapacitet för att hantera de många planeringsuppdragen för just sektor hälsa, vård och omsorg på statlig nivå. Utredningen lutar sig relativt mycket på länsstyrelserna som en samordnande funktion mellan staten, regionerna och kommunerna. Till del är detta helt naturligt då länsstyrelserna har ett långtgående samordnande uppdrag och redan idag kan ta över ledningen vid större kriser. Samtidigt skapar det avstånd och så som myndigheter, regioner och kommuner nu arbetar med planeringen är det fortsatt i form av öar. Samverkan behöver ske mycket närmare och vid samma bord där aktörerna i större utsträckning blir medvetna om varandras svagheter och styrkor. Risken är fortsatt stor att aktörerna planerar utifrån förutsättningar som de tror existerar, inte som de vet existerar (jämför med coronapandemin och skyddsutrustningen där alla aktörer till en början pekade på varandra).

Till viss del finns sådana fora idag, bland annat genom Samverkan Stockholmsregionen men där ingår endast de aktörer som definitivt kommer att verka tillsammans. Socialstyrelsen, Läkemedelsverket med flera står utanför. Stockholms stad har genom äldreförvaltningen och socialförvaltningen viss kontakt med Socialstyrelsen men det sker i första hand på Socialstyrelsens initiativ och i begränsade frågeområden. Förvaltningen anser att med tydligare mål för det civila försvaret underlättas en sådan samverkan. Då blir så att säga spelreglerna tydligare och det blir lättare att se var svagheter i hela konstruktionen finns. När svagheter är identifierade kan de åtgärdas.

Järva stadsdelsnämnd

Järva stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 januari 2025 följande.

1. Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Järva stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering.

Järva stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 december 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar initiativet att stärka Sveriges civila beredskap och stödjer ambitionen att förtydliga och stärka kommuners och regioners ansvar för krisberedskap och höjd beredskap. Den föreslagna lagen skapar förutsättningar för en mer robust beredskapsstruktur och stärker den nationella säkerheten.

Förvaltningen ser dock att vissa delar av förslagen kan innebära betydande utmaningar för kommuner och regioner, särskilt med avseende på finansiering, resurstillgång och praktisk implementering.

Följande synpunkter avser specifika delar av de samlade författningsförslagen.

Grundläggande verksamhetsförmåga

Förvaltningen anser att förslaget om att kommuner och regioner ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga behövs. Kommunerna föreslås få ett tydligare och utökat ansvar för att den samhällsviktiga verksamheten upprätthålls under kris och höjd beredskap. En följd härigenom är att fler analyser och åtgärder för att identifiera och hantera risker kommer bli nödvändiga, vilket kan antas innebära mer arbete och högre kostnader.

Kravet på att kunna hantera försörjningen av vatten, elektricitet, värme och drivmedel under två veckor med egna resurser är ambitiöst och kräver investeringar i reservsystem och lagerhållning.

Det bör tydliggöras i vilken utsträckning staten avser att stödja kommuner med begränsade resurser för att uppnå den grundläggande verksamhetsförmågan.

Särskilda samlingsplatser

Enligt förslaget ska kommunerna ha särskilda samlingsplatser som kan användas om befolkningen behöver utrymmas eller söka skydd. Dessa samlingsplatser ska erbjuda grundläggande stöd, såsom tillgång till dricksvatten, elektricitet, värme, sanitets- och hygienmöjligheter, samt första hjälpen till skadade. Dessutom ska platserna ge möjlighet till information och elektronisk kommunikation. Utöver att fungera som lokala samlingspunkter ska dessa platser kunna ta emot utrymda personer från andra kommuner eller utläningar som söker skydd i Sverige under höjd beredskap. Förvaltningen ser det som en positiv åtgärd för att skapa trygghet under krissituationer. En enhetlig terminologi för samlingsplatser är också välkommen för att minska otydligheten i vad som avses. Samtidigt framhåller förvaltningen behovet av ekonomiskt stöd och tydliga riktlinjer för att genomföra dessa investeringar.

Utredningens förslag om en miljon kronor per samlingsplats bedöms vara otillräckligt, då vissa investeringar, som reservkraft för el och värme, kan bli mer kostsamma än beräknat. Dessutom kan det bli resurskrävande att uppfylla utredningens mål om en samlingsplats per 10 000 invånare. Förvaltningen anser som utredningen har föreslagit att kommunerna bör ges möjlighet att själva avgöra antalet samlingsplatser utifrån lokala förutsättningar som befolkningstäthet och behov.

Hjälp vid användning av skyddsrum

Kommunerna ska enligt förslaget i samverkan med både privata aktörer och statliga myndigheter, snabbt kunna bistå barn och ungdomar i skolor och fritidshem, äldre i särskilda boendeformer enligt socialtjänstlagen, samt personer med funktionshinder som bor i särskilda boenden. Förvaltningen ser det som en viktig åtgärd att kommunerna ska bistå dessa utsatta grupper vid användning av skyddsrum. Förslaget bör ta höjd för behovet av utbildningsinsatser för kommunal personal och en nationell informationskampanj riktad gentemot invånare.

Utrymning och inkvartering

Kommunerna ska enligt förslaget utveckla sin förmåga att verkställa utrymningar inom sina geografiska områden och kunna inkvartera drabbade personer. Det innebär att kommunerna behöver planera för att snabbt och effektivt kunna hantera ett stort antal människor som tvingas lämna sina hem, exempelvis vid naturkatastrofer, krigsförhållanden eller andra omfattande kriser. För att möjliggöra detta krävs förberedande åtgärder som omfattar både logistik och resurshantering.

I områden med en hög befolkningstäthet och många invånare med olika språk- och stödbehov är det avgörande att kommunikationen vid utrymningar är flerspråkig och tydlig. Om ansvaret åläggs stadsdelsförvaltningarna i staden ser förvaltningen ett behov av att stärka sin förmåga att hantera logistiken kring stora grupper människor och säkerställa att planering samt resurshantering är väl utvecklade för att möta en sådan utmaning.

Avveckling av nuvarande överenskommelser

De befintliga avtalen mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om krisberedskap ska i och med den nya lagstiftningen upphöra. Avvecklingen är en del av en ny tydligare ansvarsfördelning mellan kommuner, regioner och staten. Kommunerna måste därmed arbeta självständigt med större ansvarsområden utifrån lagens krav. Det är avgörande att säkerställa en smidig övergång och att kommunerna får tillräckligt stöd i en övergångsfas för att upprätthålla beredskapsansvaret.

Samverkan med andra aktörer

Kommunerna förväntas enligt det nya lagförslaget samarbeta mer med regioner, länsstyrelser och andra myndigheter för att skapa en sammanhållen beredskap. Förvaltningen ser att detta kan förväntas innebära en ökad administration och behov av nya samordningsmekanismer utöver de redan befintliga som finns med polis och länsstyrelse.

Krav på privat verksamhet

Kommunernas och regionernas planering ska även omfatta privata aktörer som driver verksamheter inom områden som skola, särskilda boenden enligt LSS samt hälso- och sjukvård. Förvaltningen ser ett behov av tydliga riktlinjer och samordning för att säkerställa att privata aktörer uppfyller sina åtaganden samt att upphandlad verksamhet omhändertar de krav som den nya lagen ställer. Det är viktigt att klargöra hur ansvarsfördelningen mellan kommuner och privata aktörer ska se ut i praktiken, särskilt i frågor som rör resurser, informationsdelning och samverkan under kriser.

Ökad tillsyn

Länsstyrelserna föreslås få en ny omfattande tillsynsroll i att granska kommunernas och regionernas beredskap. Samtidigt föreslås länsstyrelserna ha kvar ett samordnande uppdrag gentemot kommunerna, vilket skapar en potentiellt motsägelsefull roll. Å ena sidan ska länsstyrelserna stödja kommunerna i att utveckla sin beredskap, å andra sidan ska myndigheten granska och säkerställa att kommunerna uppfyller kraven enligt lagen. Det finns en risk att detta dubbla uppdrag kan leda till oklarheter i kommunernas förväntningar på länsstyrelsernas stöd och tillsyn. Därför är det viktigt att rollerna tydliggörs och att det säkerställs att tillsynen utformas på ett sätt som inte hämmar det samordnande och stödjande uppdraget.

Ekonomiska resurser

Kommunerna får enligt förslaget ett utökat ansvar och tydligare krav att uppfylla, vilket kan stärka deras krisberedskap men också medföra ekonomiska och organisatoriska utmaningar. Förvaltningen ställer sig bakom förslaget att staten ska ersätta kommuner och regioner genom generella statsbidrag. Detta är en förändring från nuvarande system med riktade statsbidrag och särskilda överenskommelser, vilka ofta har upplevts som begränsande och administrativt krävande. Förvaltningen anser att generella statsbidrag skapar förutsättningar för flexibilitet och långsiktig planering.

Sammantaget stödjer förvaltningen den föreslagna lagens intentioner och ser den som ett viktigt steg mot en starkare civil beredskap. Förvaltningen ser att författningsförslagen kommer medföra ett stort utökat ansvar för kommunerna och därtill stora behov av att säkerställa ekonomiska och personella resurser, kompetens, kommunikationsinsatser samt administrativ förmåga. För att säkerställa en framgångsrik implementering ser förvaltningen behov av att tydliggöra vilket stöd och vilka resurser staten avser erbjuda kommunerna.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Norra innerstadens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 januari 2025 följande.

1. Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation av Daniele Fava (C) och Christina Messick (L), se Reservationer m.m.

Norra innerstadens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 december 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiva till utredningen och förslaget om en ny lagstiftning som höjer ambitionsnivån för krissituationer och höjd beredskap hos kommunerna. Det är dock avgörande att den höjda ambitionsnivån och de utökade uppgifterna som lagförslaget innebär möts av motsvarande ökning av finansiering.

Förslaget att använda likalydande begrepp i reglering för offentliga aktörer så som införandet av begreppet *fredstida krissituation* välkomnas liksom definitionen av vilka kriterier som ska vara uppfyllda. Förvaltningen anser att likriktning är en förutsättning för ett fungerande totalförsvaret med likvärdig förmåga nationellt och likvärdigt skydd och hjälp för enskilda oberoende vart i landet de befinner sig. En likvärdig förmåga behöver inte nödvändigtvis innebära att förmågan alltid är utformad på samma sätt; istället styr behoven och förutsättningarna i varje enskild kommun.

Förvaltningen välkomnar och ser behov av förslaget om fortsatta utbildningsinsatser för förtroendevalda och medarbetare.

Förvaltningen sympatiserar med utredningens förslag att se över ansvarsförhållanden kopplat till privata aktörers uppdrag och ansvar för beredskap.

Särskilda samlingsplatser

Kravet på att kommuner ska ha tillgång till särskilda samlingsplatser är relevant men kräver styrning kring en gemensam benämning nationellt för att uppnå likriktning som möjliggör för enskilda att veta hur de ska agera och vad de kan förvänta sig på platserna oavsett lokalisering i landet.

Förvaltningen ser möjligheter i att peka ut olika kategorier av särskilda samlingsplatser utifrån platsernas primära funktion och bedömer likt utredningen att

det bör vara ett ansvar för kommunerna att bestämma antal särskilda samlingsplatser, utifrån sina förutsättningar och behov.

Det kommer vara resurskrävande att bemanna de särskilda samlingsplatserna och det kommer krävas en omfattande, och kompetensmässig bredd där en resurspool behöver utbildas och övas regelbundet. Vissa förslag på krav kring utbudet på dessa platser är dock svåra att möta på egen hand så som första hjälpen åt skadade, särskilt om vårdbehoven blir stora samt begränsningar i tillgången till elektroniska kommunikationer.

Förvaltningen är positiv till att utredningen lyfter förslag på att tillföra kommunerna civilpliktiga eller annan pliktjänstgörande personal för bland annat bemanning av särskilda samlingsplatser.

Förslaget att kommunerna tilldelas en miljon kronor per särskild samlingsplats för den upprustning som krävs för etablering ställer sig förvaltningen tveksam till kommer räcka utifrån investeringar som behöver göras.

Hjälp vid användning av skyddsrum och andra skyddade utrymmen

Att kommuner, precis som i vardagen verkar för att den information som behöver förmedlas till invånare, besökare och andra målgrupper samordnas och kommuniceras ingår redan i kommunernas geografiska områdesansvar. Kommunen ansvarar även för att tillhandahålla viss information till egna verksamheter inom ramen för kommunernas ansvar att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter, ett exempel skulle kunna vara viss information om skyddsrum.

Utredningens förslag om informationsskyldighet rörande skyddsrum motsätter sig förvaltningen och föreslår att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) förblir en etablerad, sammanhållen källa och fortsatt har ett ansvar för att tillhandahålla information om skyddsrum till allmänheten. Förslaget gör gällande att skyddsrumsinformation ska lämnas till dem som bor eller annars regelbundet vistas i en kommun. Med dagliga besökare och turister som inte är hemmahörande i kommunen eller i Sverige anser förvaltningen att det är mer relevant att en svensk etablerad myndighet står för den samlade informationen.

Att kommunens ansvar för målgrupper som normalt vistas i kommunens verksamheter även kan omfatta en skyldighet att föra målgrupperna till skyddsrum och skyddade utrymmen vid behov håller förvaltningen med om. Det finns dock utmaningar i att skapa en ändamålsenlig planering då det saknas möjlighet att på förhand reservera skyddsrum. Berörda grupper kan vara stora och kan inte på ett överblickbart sätt spridas ut i flera olika skyddsrum då behovet att vistas tillsammans med personal finns. Till detta kommer utmaningar med själva förflyttningen av exempelvis individer med särskilda behov. Det kommer att kräva ytterligare personella resurser och eventuell utrustning.

Verkställighet vid utrymning och inkvartering

Sett till polisens ändrade uppdrag i händelse av höjd beredskap ser förvaltningen det naturligt att ansvaret för verkställighet av utrymning och inkvartering tillförs kommunen. Givet kommunens geografiska områdesansvar och närhet till invånarna är förslaget rimligt. Förvaltningen vill dock understryka att det med uppgiften tillkommer nya och utökade krav på kompetens och personella resurser som kan bli betungande sett till kommunernas ordinarie verksamhetsansvar, att bedriva samhällsviktig verksamhet. Förvaltningen vill också betona att en verkställighet av utrymning förutsätter att stora transportresurser kan tillgängliggöras. Utredningen ger även här förslag på att aktivera civilplikt kopplat till kommunernas ansvar och det ser förvaltningen positivt på.

Ytterligare synpunkter

Förvaltningen betonar att flera av de förslag som presenteras kräver särskilda anpassningar i ett stadsdelsnämndsområde med en hög andel besökare som tillfälligt vistas i området och landets största kollektivtrafikknutpunkter. Vidare är antalet skyddsvärda objekt och det geografiska läget sådant att det kan antas utgöra militärstrategiska mål/objekt vilket också behöver tas hänsyn till i fortsatt planering. Det är positivt som utredningen föreslår att regeringen ger länsstyrelsen i uppgift att tillsammans med MSB ta fram ett förslag till modell som kan ligga till grund för bedömningar och ställningstagande kring kommunens strategiska betydelse eller utsatthet om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 januari 2025 följande.

1. Skärholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 december 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar en utredning om kommuners och regioners grundläggande beredskap, och mot bakgrund av rådande säkerhetspolitiska läge ser förvaltningen att det är naturligt att en ny reglering ställer utökade krav på kommuners förberedande åtgärder inför höjd beredskap. Förvaltningen vill dock betona att det är avgörande att de utökade uppgifter och den avsevärt höjda ambitionsnivå som följer med detta möts av motsvarande ökning av finansieringen, om avsedd effekt ska uppnås. Avgörande är även stöd från relevanta regionala och centrala myndigheter.

Förvaltningen ser positivt på utredningens förslag att använda likalydande begrepp i regleringen för offentliga aktörer och välkomnar införandet av begreppet fredstida krissituation även för kommuner och regioner.

Förvaltningen ställer sig också positiv till ambitionen att kommunerna ska ha en likvärdig förmåga, liksom till förtydligandet att likvärdig förmåga inte innebär att förmågan alltid är utformad på samma sätt; istället styr behoven och förutsättningarna i varje enskild kommun.

Särskilda verksamhetskrav

Särskilda samlingsplatser

Förvaltningen ställer sig positiv till författningsförslagets krav på att kommuner ska ha tillgång till särskilda samlingsplatser. Förvaltningen ser behovet av den funktion dessa platser ska fylla, givet den komplexa hotbild som råder. Dock anser förvaltningen att vissa krav gällande vad som ska finnas på dessa platser är svåra att möta på egen hand. Första hjälpen åt skadade är ett sådant exempel, särskilt om vårdbehoven blir stora. Förvaltningen har även begränsad rådighet över tillgången till exempelvis elektroniska kommunikationer.

Enligt författningsförslaget ska de särskilda samlingsplatserna kunna fylla olika funktioner. Förvaltningen anser det resurseffektivt att använda samma platser för olika syften. Detta då exempelvis investeringar i reservkraft och annan utrustning som behövs vid störningar i kritisk infrastruktur inte behöver göras för flera olika byggnader som används för olika ändamål. Förvaltningen vill dock påtala att de särskilda samlingsplatserna kommer att behöva olika typer av bemanning, kompetens och utrustning beroende på vilken funktion de ska fylla och på hur behoven ser ut i aktuell situation. Förvaltningen ser att det kan komma att finnas ett behov av att peka ut olika kategorier av särskilda samlingsplatser utifrån vad de ska fylla för primär funktion. Vidare vill förvaltningen lyfta att samlingsplatsernas avsedda funktion i delar även kan behöva vara mobil för att möjliggöra flexibilitet i relation till aktuella behov och förutsättningar.

Förvaltningen bedömer att det kommer att vara resurskrävande och kostsamt att bygga upp det antal särskilda samlingsplatser som utredningen föreslår (minst en särskild samlingsplats per 10 000 invånare). Förvaltningen anser likt utredningen att det bör vara ett ansvar för kommunen att själv bestämma antal särskilda samlingsplatser, utifrån sina förutsättningar (exempelvis befolkningstäthet) och behov.

Likaså bedömer förvaltningen att det kommer vara resurskrävande att bemanna särskilda samlingsplatser under tiden de behöver vara öppna. Förvaltningen ser att en omfattande, och kompetensmässigt bred, resurspool behöver utbildas och övas regelbundet. Förvaltningen välkomnar att utredningen lyfter att det kan bli aktuellt att tillföra kommunerna civilpliktig eller annan plikttjänstgörande personal för bemanning av särskilda samlingsplatser. Dock vill förvaltningen lyfta vikten av samordning på regional och central nivå för att minimera risken för ett totalförsvar som bygger på att samma resurser förväntas bidra på olika ställen samtidigt.

En central frågeställning är hur lång tidsrymd de särskilda samlingsplatserna behöver kunna hållas öppna. Detta är särskilt relevant kopplat till uthållighet i bemanningen, och till exempelvis lagring av drivmedel till reservkraft.

Enligt utredningens förslag ska kommuner tilldelas en miljon kronor per särskild samlingsplats för de materielförvärv och investeringar som krävs för etablering. Förvaltningen ställer sig tveksam till att dessa medel är tillräckliga då vissa investeringar, såsom reservkraft med tillräcklig effekt för att kunna försä en lokal med el för exempelvis belysning och värmeförsörjning, kan bli mer kostnadsdrivande än vad utredningen tar höjd för.

Hjälp vid användning av skyddsrum eller andra skyddade utrymmen

Förvaltningen instämmer i att kommunens ansvar för individer som normalt vistas i kommunens verksamheter såsom skolor och särskilda boendeformer även kan omfatta en skyldighet att hjälpa människor att komma till skyddsrum och skyddade utrymmen. Förvaltningen ser dock flera utmaningar i att skapa en ändamålsenlig planering för detta. I förvaltningens stadsdelsnämndsområde finns förhållandevis gott om skyddsrum, men situationen är en annan i andra stadsdelsnämndsområden i Stockholms stad. Och trots förhållandevis god tillgång till skyddsrum ser förvaltningen svårigheter med att planera och också verkställa planeringen då ingen individ tillhör ett särskilt skyddsrum. Det finns inga särskilt utpekade skyddsrum för berörda verksamheter och brukare. Berörda brukargrupper kan vara relativt stora och kan heller inte enkelt spridas ut i flera olika skyddsrum då många av dem behöver vistas där tillsammans med personal. Till detta kommer utmaningar med själva förflyttningen av flera av dessa brukare, exempelvis rullstolsburna eller sängliggande individer. Det kommer att kräva ytterligare personella resurser och också särskild utrustning.

Förvaltningen ser också stora utmaningar med att även göra denna planering för privata aktörer. I förvaltningens stadsdelsnämndsområde går exempelvis omkring 35 procent av alla förskolebarn i någon av de 18 fristående förskolor som finns här. I hela staden finns omkring 430 fristående förskolor. Det kommer kräva omfattande och resurskrävande kartläggning, dialog och förankring, liksom tydliga mandat.

Informationsskyldighet gentemot allmänheten

Förvaltningen ser positivt på att kommuner ska verka för att den information som behöver förmedlas till allmänheten samordnas och menar att det är en central del i kommunens hantering av fredstida krissituationer och höjd beredskap. Dock ser förvaltningen utmaningar med den informationsskyldighet avseende skyddsrum som utredningen föreslår. Förutom skyddsrummen i de fastigheter Stockholms stad äger i stadsdelsnämndsområdet får förvaltningen kännedom om skyddsrum via den förteckning som MSB redan tillhandahåller allmänheten. MSB ger även allmän information om skyddsrum, exempelvis om hur de används och vad som finns där. Förvaltningen ser en fördel med att MSB förblir en etablerad, sammanhållen källa och fortsatt har ett ansvar för att tillhandahålla information om skyddsrum till

allmänheten. Allmänheten vet då var de ska vända sig för uppdaterad och enhetlig information, oavsett var de befinner sig i landet. Däremot bör kommunen, och förvaltningen, bidra till att informera om och hänvisa till den information som finns hos MSB, exempelvis på hemsidan, till brukare inom egna verksamheter och i samband med kommunikationsinsatser till allmänheten under beredskapsveckan.

Skyddade utrymmen

Vad gäller skyddade utrymmen är det inte ett definierat begrepp i nuvarande lagstiftning och förvaltningen har därför svårt att bedöma hur tillgången på dessa är i stadsdelsnämndsområdet. Förvaltningen har god lokalkännedom och är med fördel involverad i identifieringen av dessa. Det kräver dock stöd från en samordnande aktör med särskild kompetens, som exempelvis kan bedöma vilka krav dessa platser måste kunna uppfylla och i vilken utsträckning föreslagna utrymmen lever upp till kraven.

Verkställighet av utrymningar och inkvarteringar

Förvaltningen har inget att invända mot att ansvaret för verkställighet av utrymning och inkvartering tillförs kommunen. Förvaltningen anser det rimligt givet kommunens geografiska områdesansvar och närhet till invånarna. Förvaltningen vill dock understryka att det med uppgiften tillkommer nya och utökade krav på kompetens och personella resurser. Förvaltningen vill också betona att en verkställighet av utrymning förutsätter att stora transportresurser kan tillgängliggöras.

Avseende planering för utrymningar och inkvarteringar är förvaltningen positiv till utredningens förtydligande att likvärdig förmåga inte betyder att alla kommuner behöver göra lika långtgående planering för alla områden. Istället behöver en bedömning av lokala förhållanden, strategisk betydelse och utsatthet för väpnat angrepp vara styrande. Förvaltningen vill dock betona vikten av att länsstyrelserna återkommer till kommunerna med en inriktning för denna planläggning.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att samverkan med andra offentliga och även privata aktörer kommer att vara av stor betydelse för att kommunerna ska kunna skapa den förmåga utredningen föreslår ska uppnås avseende utrymning och inkvartering. Här vill förvaltningen betona länsstyrelsens viktiga roll som stödjande och samordnande myndighet.

Generella verksamhetskrav

Grundläggande verksamhetsförmåga

Förvaltningen välkomnar att författningsförslaget betonar vikten av att upprätthålla samhällsviktig verksamhet. Förvaltningen ser att det är viktigt att inte enbart identifiera risker, utan att även blicka inåt och identifiera kritiska delar av verksamheten och säkerställa att de alltid kan fungera på en acceptabel nivå, oavsett vad som inträffar.

Förvaltningen ställer sig positiv till skärpta krav på måltidsberedskap, men vill understryka att det är en komplex uppgift att bygga denna förmåga för verksamheter i

egen regi, och en särskilt komplex uppgift att göra detta för verksamheter som bedrivs av privata aktörer.

Förvaltningen bedömer att en måltidsberedskap om två veckor för samtliga berörda verksamheter kan vara svårt och kostnadsdrivande att uppnå och ser ett behov av en fördjupad konsekvensanalys av förslaget. Förvaltningen ser exempelvis en risk att tillgången på aktuella varor kan påverkas om landets samtliga kommuner parallellt bygger upp denna beredskap. Vidare ser förvaltningen att lagerhållning och omsättning kommer att vara utmanande. I Stockholms stad kommer det att röra sig om mycket stora volymer som ska lagras och distribueras, vilket inte enbart medför stora kostnader utan även riskerar leda till stort matsvinn. Ytterligare en central frågeställning är här om kommunen ska omsätta varorna endast genom verksamheter i egen regi eller även genom privata aktörer.

Ett sätt att hålla nere kostnader förenade med omsättning är att investera i frystorkade måltider. Förvaltningen ser dock ett behov av att skapa förutsättningar för att omsätta även denna typ av måltid, ur ett effektivitets- och hållbarhetsperspektiv.

Förvaltningens tolkning är att utredningen inte föreslår tilldelning av medel för drifts- och underhållskostnader för måltidsberedskapen (kostnader för lagring, omsättning och utrustning), utöver medel för nya årsarbetskrafter. Förvaltningen ser att medel behöver tilldelas för detta, och att fördelningen behöver ta hänsyn till respektive kommuns förutsättningar och förväntade kostnader. Exempelvis är lokalhyror högre i Stockholms stad än i genomsnittskommunen.

Vidare ställer sig förvaltningen positiv till att utredningen påtalar att kommuner, under fredstida krissituationer och höjd beredskap, behöver kunna försörja sina samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa med bland annat vatten, el, värme och drivmedel. Förvaltningen ser dock att två veckors försörjning för samtliga berörda verksamheter kan vara utmanande och kostnadsdrivande att uppnå. Förvaltningen är positiv till utredningens förslag att MSB tillsammans med berörda aktörer ska kartlägga och analysera vilka materieförvärv och investeringar som krävs för att uppnå detta, samt att medel ska tilldelas utifrån behov.

Privata aktörer

Förvaltningen instämmer i utredningens konstaterande att det är nödvändigt att klarlägga vilken förmåga privata aktörer bör ha som verksamhetsutövare eller huvudmän för vissa samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer eller höjd beredskap, samt hur en sådan förmåga bör regleras och finansieras.

Förvaltningen ser att om ett klarläggande inte görs eller dröjer kan det innebära onödiga och omfattande kostnader (om flera aktörer vidtar samma beredskapshöjande åtgärder för samma samhällsviktiga verksamhet) alternativt att beredskapsplanering uteblir.

Samverkan och samordning

Förvaltningen är positiv till att utredningen lyfter vikten av att kommuners planering och förberedande åtgärder enligt författningsförslaget ska genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter, liksom till att länsstyrelsen ska samordna denna samverkan samt stödja och samordna kommunerna i själva genomförandet.

Förvaltningen ser samordning som en förutsättning för ett effektivt planeringsarbete som tillvaratar möjliga synergier och motverkar dubbelarbete i det svenska civila beredskapssystemet, liksom för att ett helhetsperspektiv och behoven (snarare än organisationen) ska vara utgångspunkt för arbetet. Förvaltningen ser också att det är viktigt för att minimera risken för ett totalförsvaret som bygger på att samma resurser förväntas bidra på olika ställen samtidigt, exempelvis frivilligresurser.

Vidare önskar förvaltningen att det tydligt framgår vilken aktör som ansvarar för att initiera och driva samverkan och samordning i olika sammanhang. Ett medskick är att det behöver ske proaktivt och med framförhållning för att inte förhålla det omfattande planerings- och förberedelsearbete som krävs av kommunerna enligt författningsförslaget.

Monetära och personella resurser

Civil beredskap är ett område där såväl resultatmål som förutsättningar för arbetet i delar definieras och utvecklas samtidigt som arbetet genomförs. Förvaltningen ser därför att det är svårt att bedöma kostnader och därmed i vilken utsträckning utredningens beräkningar är realistiska och relevanta.

Förvaltningen instämmer i det särskilda yttrandet från experter i utredningen att utredningens ekonomiska konsekvensanalys inte är heltäckande då författningsförslaget inte täcker alla kommunens uppgifter i fredstida krisituationer och höjd beredskap. Förvaltningen anser att det bör göras en samlad konsekvensanalys av de uppgifter som olika utredningar vill påföra kommuner.

Förvaltningen ser det positivt att utredningen betonar att nuvarande statlig ersättning till kommuner för åtgärder avseende fredstida krisberedskap och civilt försvar fortsatt bör utgå utöver den ersättning som utredningen estimerar till följd av författningsförslaget.

Vidare ser förvaltningen precis som utredningen att kraven som följer med författningsförslaget kommer att kräva omfattande personella resurser med beredskapskompetens. Förvaltningen ser en utmaning i att kunna rekrytera rätt kompetens. Denna kan delvis byggas upp genom olika utbildningsinsatser, men det bedöms kunna bli en tidskrävande process i vilken regionala och centrala aktörer behöver ha en framträdande roll.

Förvaltningen vill också betona att det omfattande planerings- och förberedelsearbete som behöver följa av författningsförslaget även kommer att behöva involvera andra roller och kompetenser, exempelvis funktioner i den samhällsviktiga verksamheten och andra nyckelpersoner. Detta kommer också utgöra en kostnad då det kommer att ta tid i anspråk från deras ordinarie uppdrag.

Dessutom kommer själva verkställandet av den planering som görs, i en skarp händelse, kräva omfattande personella resurser. Här vill förvaltningen igen lyfta vikten av samordning för att minimera risken att parallell planering i 290 kommuner resulterar i en beredskap som bygger på att samma resurser förväntas bidra på olika ställen samtidigt.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen anser inte att innehållet i remissen innebär en direkt påverkan på de som bor eller vistas i staden utifrån kön.

Barnkonsekvensanalys

Förvaltningen anser inte att innehållet i remissen föranleder en barnkonsekvensanalys.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 2 januari 2025 följande.

Södermalms stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 december 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Det är välkommet och angeläget att se över kommuners och regioners grundläggande beredskap. Det försämrade säkerhetspolitiska läget gör att kraven på kommuners planering och förberedande åtgärder inför höjd beredskap behöver ses över och kompletteras. Stockholms stad och Södermalms stadsdelsnämnd uppfyller de uppgifter som avser höjd beredskap i nuvarande överenskommelser och har frivilligt inkluderat höjd beredskap i risk- och sårbarhetsanalysen. Vid höjd beredskap utökas kommuners ansvarsområden med tillkommande uppgifter vilket behöver mötas med högre anslag.

Förvaltningen välkomnar att kommunens ansvar tydliggörs, särskilt kring åtgärder som behöver vidtas under fredstid. Förvaltningen ser också positivt på begreppen *fredstida kriser* samt *kvalificerad fredstida krissituation* då de skapar tydlighet och underlättar i planeringen.

Förvaltningen anser att kommuner ska kunna besluta hur upplägget kring organiseringen av beredskapsområdet ska se ut. Sveriges kommuner skiljer mycket i organisation och storlek. Därutöver finns det kommunala självstyret.

Förvaltningen ser positivt på att kommuner ska verka för att information som behöver förmedlas till allmänheten samordnas. Detta är en central del i kommunens hantering av fredstida krissituationer och höjd beredskap, med undantag av skyddsrummen där MSB håller samman informationen.

Förvaltningen anser att stadsdelsnämnden och kommunstyrelsen i huvudsak bör tillhandahålla information om skyddsrum till egna verksamheter. Denna dialog finns redan idag och är naturlig att fortsätta.

Förvaltningen är positiv till att uppgiften att verkställa utrymning flyttas från polis till kommun förutsatt är att det är tydligt hur detta ska förverkligas och hur kostnaderna ska täckas. Det är rimligt att kommunen med sitt geografiska områdesansvar och den dagliga kontakten till invånarna har denna uppgift.

Förvaltningens invändningar

Förvaltningen anser att frågan om särskilda samlingsplatser är viktig men vill lyfta att det finns olika förutsättningar för kommuner beroende på dess geografiska område. Utredningen nämner följande syften: samlingsplats vid utrymning, mottagningsplats för inkvartering, mottagningsplats för flyktingar från annat land, och annat/allmänt, i form av särskilda samlingsplatser. Förvaltningen anser att olika typer av mottagningsplatser möter olika behov och att lösningarna måste skraddarsys. Södermalm har idag fyra trygghetspunkter som kräver kontinuerlig utbildning av personal och omsättning av varor. Utredningens förslag är resurskrävande när det gäller till exempel lokaler och personal. Det skulle kräva ett mångfaldigt uppräknat anslag för beredskap jämfört med idag för att realiseras. Förvaltningen menar att kravet på särskilda samlingsplatser kan medföra att nya lokaler behöver byggas. Södermalms stadsdelsområde ligger i Stockholms innerstad där det finns ett högt antal militärstrategiska objekt. Det är osannolikt att inkvartering skulle bli aktuellt och förvaltningen föreslår istället att kommuner får i uppgift att ta höjd för samlingsplatsernas olika syften i sitt beredskapsarbete.

Förvaltningen anser att utredningens förslag om att ge länsstyrelsen tillsynsansvar inom LKRB inte går ihop med länsstyrelsens uppdrag att ge stöd till kommunerna i praktiken. De två uppdragen bör inte innehas samtidigt av samma myndighet.

Övrigt

Förvaltningen anser att måltidsberedskapen att täcka 14 dagar är ändamålsenligt och att detta krav bör framgå av förordningen. Kostnaderna att upprätta nya lokaler i Stockholm är dock omfattande på grund av täthet och fastighetspriser vilket behöver hanteras.

Förvaltningen håller med om att lag- och förordningsförslagets åtgärder är nödvändiga med tanken på omvärldsläget men det är tydligt att åtgärderna kommer att medföra stora kostnader. När kostnader fördelas behöver hänsyn tas till kommunernas olika förutsättningar oavsett hur finansieringen kommer att gå till.

Förvaltningen ser en risk att den statliga finansieringen inte täcker nödvändiga kostnader.

Förvaltningen har inga synpunkter på om överenskommelser mellan MSB och SKR är ändamålsenliga och effektiva eller inte.

Barnrättsanalys

Förvaltningen uppfattar inte att ”Remiss om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig” ger direkta eller indirekta konsekvenser för barn. En vidare barnrättsanalys genomförs därför inte.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen uppfattar inte att ”Remiss om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig” ger direkta eller indirekta konsekvenser för förvaltningens målgrupper beroende på att de är kvinnor/flickor eller män/pojkar. En vidare jämställdhetsanalys genomförs därför inte.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 10 januari 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms Stadshus AB instämmer med berörda dotterbolag och vill för egen del understryka att det är av stor vikt att lagstiftningen blir mer ändamålsenlig och svarar upp mot det försämrade säkerhetspolitiska läget som Sverige nu befinner sig i. Ska bolagskoncernen kunna uppnå en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningensliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter, menar koncernledningen att det är en nödvändighet att få en samlad konsekvensanalys rörande finansiering och kostnadsansvar. För kompletterande synpunkter hänvisar koncernledningen till dotterbolagens svar i sin helhet.

Underremiss

Stockholm Vatten och Avfall AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Vatten och Avfall är eniga med utredaren vad gäller att lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) inklusive dess förordning är otillräckliga i rådande säkerhetspolitiska läge och ställer sig positiva till en förändring.

Begreppsförändringen från extraordinär händelse i fredstid till fredstida krissituation innebär i sak ingen skillnad för bolaget. Stockholm Vatten och Avfall noterar att samma begrepp används i förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap och ställer sig positiv till enhetlighet.

Begreppet kvalificerad fredstida krissituation tillkommer i denna utredning. I lagförslaget, 1 kap. 4 § och 5 §, definieras fredstida krissituation respektive kvalificerad fredstida krissituation. Utifrån lagtextens formulering kan skyddsvärdena uppfattas som olika i 1 kap. 4 § och 5 §. Formuleringarna rörande skyddsvärden skiljer sig också från 1 kap. 1 §. Bolaget förordar att en översyn sker för att förhindra otydlighet. Stockholm Vatten och Avfall noterar också att författningsförslaget inte innehåller någon skrivning om att begreppet fredstida krissituation har använts för att

beteckna både fredstida krissituation och kvalificerad krissituation. Detta framkommer enbart i utredarens förslag och bör tydliggöras i lagen.

Generella verksamhetskrav på kommuner och region

Lagförslaget innebär nya uppgifter och en avsevärd ambitionshöjning i fråga om kommuners och regioners planering inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap. Utredningen anger att planering och förberedande åtgärder särskilt ska avse förmågan att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa. I sina författningskommentarer skriver utredaren med anledning av 1 kap. 1 § att "med att "värna människors liv och hälsa" avses huvudsakligen ... verksamheter för vattenförsörjning och avlopp...".

Stockholm Vatten och Avfalls samhällsviktiga verksamhet omfattas därmed av den ambitionshöjning som föranleds av det här förslaget samt delar av de nya uppdrag den innebär med mycket omfattande kostnadsökningar som följd. Utredningen indikerar en enorm förmågeutbyggnad inom samhällsviktig verksamhet, både vad gäller robusthet och kontinuitet. Kostnaderna skulle vara av både engångs- och löpande karaktär och avse dels stora anskaffningsbehov och investeringar i uppbyggnadsfas och dels kontinuerlig finansiering för upprätthållande av erhållen förmåga.

Det framgår av utredningen att sådana kostnader som kan uppstå till följd av förberedande åtgärder på verksamhetsområden som är särskilt reglerade i specialförfattning inte omfattas av utredningens förslag till finansiering, med anledning av att utredningens direktiv inte omfattar specialförfattningar. Utredningen anger till exempel särskilt åtgärder avseende personella eller materiella resurser som behövs för bedrivandet av kommunens vattenförsörjning enligt lagen om allmänna vattentjänster. Stockholm Vatten och Avfall konstaterar därmed att enbart delar av tillkommande utgifter är inkluderade i utredningens beräkningar.

I ett särskilt yttrande i utredningen lyfter utredningens experter detta, att den föreslagna lagen inte täcker alla kommunens uppgifter utan att vissa omfattande uppgifter finns i annan lagstiftning. De påpekar att utredningens konsekvensbeskrivning och förslag på finansiering till kommunen inte är heltäckande och att det därmed behöver tillföras ytterligare medel. Stockholm Vatten och Avfall vill särskilt lyfta detta och anser att det bör göras en samlad konsekvensanalys. I sitt särskilda yttrande skriver experterna; " ... en stor del av kommuner och regioners samhällsviktiga verksamheter omfattas av specialförfattningar där det kommer finnas stora behov av satsningar för att nå en robust förmåga. Utifrån detta perspektiv ser vi att den ekonomiska konsekvensanalysen inte fullt ut omfattar vad som behövs för att bygga en heltäckande systemförmåga i kommuner och regioner. Således finns det en risk att den avsevärda ambitionsökning som behövs givet dagens säkerhetspolitiska läge kan komma att utebli eller ta längre tid än önskvärt." Stockholm Vatten och Avfall instämmer med detta, helhetsförståelsen utebli.

Vad gäller koppling mellan speciallagstiftning samt författningsförslaget och dess ambitionshöjning i förmåga att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter noterar Stockholm Vatten och Avfall att det varken i miljöbalken (1998:808) eller i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster finns några bestämmelser vad gäller ansvar för att upprätthålla en kommuns ansvar för avfallshantering respektive allmänna vattentjänster under fredstida kriser eller krigsförhållanden i Sverige. Detsamma gäller lagstiftning för tillhandahållande av nödvatten. Den 2 december 2024 publicerades en statlig utredning avseende ökad VA-beredskap (SOU 2024:82) där uppdraget varit att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Stockholm Vatten och Avfall anser, liksom utredaren, att kravställning rörande kommuners VA-tjänster under fredstida krissituationer eller höjd beredskap bör regleras i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Bolaget vill dock poängtera att föreslagna författningsändringar kommer att behöva ensas med speciallagstiftning för att inte den välbehövliga ambitionsökningen ska försenas eller helt utebli samt att kostnadstäckning behöver säkerställas för att likvärdig och ändamålsenlig förmåga ska uppnås.

Grundläggande verksamhetsförmåga - planering och förberedande åtgärder

I detta behöver Stockholm Vatten och Avfall förhålla sig till respektive ägarkommuns planering samt bidra med underlag till dem vad gäller till exempel i vilken omfattning det behöver tillföras personella eller materiella resurser inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap. Vad gäller planering och förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap för att kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa har det i tidigare kommentarer konstaterats att det innefattar Stockholm Vatten och Avfalls samhällsviktiga verksamheter, att det innebär en avsevärd ambitionshöjning samt att kostnaderna kommer att bli ansevärdiga och att finansiering för detta behöver säkerställas.

Kommuners och regioners verksamhetsförmåga vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap

Stockholm Vatten och Avfall har stor förståelse för och instämmer i kommuners och regioners framhållande av att det är av stor betydelse för framtida planering och förberedelser för kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap att det tydliggörs i vilken omfattning och under hur lång tid samhällsviktig verksamhet ska kunna upprätthållas med enbart egna tillgängliga resurser. Bolaget ställer sig dock frågande till hur kommunen ska förhålla sig till ett uthållighetskrav som inte förmedlas i lagtext. Tidsgränsen kan möjligtvis ses som en utgångspunkt för kommunernas egna respektive bedömningar men kan inte anses vara styrande och detsamma skulle då gälla för vilken typ av verksamhet som i så fall ska omfattas. Om utredarens mening är att ställa ett allmänt uthållighetskrav med angivna verksamheter bör detta framkomma i författning.

Särskilda verksamhetskrav

Särskilda samlingsplatser

Ovanstående författningsförslag innebär höga krav på samlingsplatsernas beskaffenhet samt antal vilket medför förändrade planeringsförutsättningar samt betydande tillkommande kostnader av både engångs- och löpande karaktär. Kostnaderna skulle avse dels stora anskaffningsbehov och investeringar i uppbyggnadsfas och dels kontinuerlig finansiering för upprätthållande av erhållen förmåga.

Ordningen med överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner bör inte längre tillämpas när LKRB träder i kraft

Detta är faktorer som i första hand träffar kommuner och regioner, bolaget avstår därför från att kommentera.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB):s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

SISAB deltar aktivt i stadens sektorsorganisation för civil beredskap och har under de senaste åren genomfört utbildning samt övning för samtliga chefer gällande kris- och krigsledning. Både skolan och förskolan är samhällsviktiga verksamheter som måste fungera oavsett omvärldsläge eller situation. För bolaget som fastighetsägare innebär det att så långt det är möjligt hålla fastigheterna igång på ett sätt som möjliggör fortsatt verksamhet.

SISAB har, precis som andra offentliga verksamheter i Sverige, tagit fram en krigsorganisation och en krigsledningsplan. SISAB välkomnar utredningens förtydliganden gällande kommuners grundläggande verksamhetsförmåga vid händelse av krig i Sverige. Förslaget innebär en avsevärd ambitionsökning avseende befintliga uppgifter för kommuner i fråga om planering och förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap. SISAB välkomnar att staten enligt utredningens bedömning bör lämna ekonomisk ersättning till kommuner för de betydande kostnadsökningar som förväntas till följd av den nya lagen för sin planering och förberedande åtgärder. Den nya lagen innebär att kommuner och regioner i betydande omfattning ska utarbeta planer och vidta förberedande åtgärder samt förstärka sin förmåga att leda och samordna sin planering och sina förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap, samt i betydligt större omfattning än i dag samverka med länsstyrelserna och andra berörda statliga beredskapsmyndigheter för att förstärka och utveckla sin grundläggande verksamhetsförmåga inför nyss nämnda förhållanden

Reservationer m.m.

Förskolenämnden

Reservation av Ismail Ali (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag på remissen
2. Att i övrigt anföra följande:

Beredskapen hos många kommuner och regioner har länge lämnat mycket att önska. En underreglerat fredstida krisberedskap har i mångt och mycket inneburit en frivillighet att bygga en motståndskraftig krisberedskap. Även om lagstiftningen för civilt försvar, höjd beredskap och krig fortsatt gällt, har arbetet legat vilande, med statens goda minne. Sammantaget har detta lett till en ojämn beredskapsutveckling över landet. Det är därför bra att en uppdaterad lagstiftning med tydligare krav införs för kommuners och regioners beredskap inför kris och krig.

I återuppbyggnaden av det civila försvaret har kommuner och regioners roll i mångt och mycket lämnats därhän från statens sida. När den nya strukturen för civilt försvar infördes 1 oktober 2022 fanns kommunernas roll i den stora helheten inte med. Allt fokus var på statens organisering, och enormt många uppdrag och nästan alla nya budgetsatsningar har gått till de statliga myndigheterna. Det har lämnat kommunerna i en svår roll, där krav nu kommer från många håll från myndigheter med mer pengar och tydligare mandat än tidigare. En tydligare statlig samordning är därför välkommet. I det är mottagarperspektivet hos kommuner och regioner viktigt att ha med sig. Kommunernas roll i det civila försvaret är en så pass viktig pusselbit för helheten att den inte går att blunda för.

Det är bra att den fredstida krisberedskapen regleras, mål formuleras och krav ställs, och att krigets behov blir dimensionerande. Det är i kommunerna den grundläggande motståndskraften skapas. Det är hos befolkningen försvarsviljan finns. Centerpartiet menar att det befolkningsnära – trygghet i kommunen där man bor, värme och mat – är viktigt att satsa ytterligare inom. En trygg, varm och mätt befolkning är mer motståndskraftig, vilket också bidrar till den grundläggande försvarsviljan. Därför är också frågan om skyddsrum och evakuering så viktig att göra mer inom. I utvecklingen av detta arbete framåt vill vi påminna om Centerpartiets förslag till kommunfullmäktige om att staden ska utveckla en organisation för evakuering och iordningsställande av skyddsrum som inkluderar både räddningstjänst och organiserade frivilliga.

För att kommunerna ska kunna lösa uppgiften att evakuera och utrymma de mest sårbara målgrupperna, inte minst personer i särskilda boendeformer eller med stora vård- och omsorgsbehov i övrigt, behöver den friska och vuxna delen av befolkningen bli bättre på att klara sin egen försörjning av inte minst mat och värme. I en stad som Stockholm kan detta vara svårt. Centerpartiet har därför föreslagit att staden tillsammans med civilsamhället, ideella föreningar och frivilliga

försvarsorganisationer att öka kunskapen om hur de kan klara sin egen försörjning av mat, vatten och värme under minst sju dagar. I händelse av extraordinära krishändelser, höjd beredskap eller krig så är en sådan satsning någonting som staden skulle ha igen mångfalt.

Ett avsnitt i utredningen som hade kunnat komma längre är den om beslutsfattandet på kommunal nivå under höjd beredskap och krig. Frågan om hur ledamöter i kommun- och regionstyrelser ska kunna fullfölja sina uppdrag också under höjd beredskap och krig behöver ytterligare förtydligas. Under höjd beredskap och krig har både kommun- och regionstyrelserna det politiska formella ansvaret för all ordinarie verksamhet och ledningen för kommunens/regionens del av det civila försvaret. En ledamot i kommunstyrelsen kan dock inte krigsplaceras i sin roll vilket innebär att vid höjd beredskap kan stora delar av politiska kommun- och regionledningar runt i Sverige kallas in till sina ordinarie krigsplaceringar och försvinna från sin kommun/region och därmed inte utföra sitt politiska ledarskap. Det kan leda till sämre ledning, svårare att utkräva ansvar och svagare demokratisk grund i de politiska beslut som fattas. Syftet med att öva i fredstid urholkas också om den utbildade och övade ledningen inte finns tillgänglig att leda när det som bäst behövs. Centerpartiet menar därför att det kan finnas behov av att stärka den politiska ledningens möjlighet att leda kommuner/regioner i höjd beredskap och krig samt av att se över om regelverket behöver ändras i syfte att kunna krigsplacera ledande politiska företrädare i kommuner och regioner.

Till sist vill Centerpartiet lyfta frågan om finansiering. I nuvarande försvarsbeslut är kommunerna förfördelade resursmässigt, och detta innan ens förslagen i utredningen om kommuners och regioners beredskap har genomförts. I och med den föreslagna nya lagstiftningen, tydligare målsättningar och verksamhetsansvar är det viktigt att finansieringsprincipen gäller full ut. Kommuner och regioner behöver mer pengar, men också annat stöd, för att kunna bygga ett motståndskraftigt civilt försvar på lokal och regional nivå. Att peka med hela handen utan att ge rätt förutsättningar i övrigt hjälper föga. Det är dags att ta frågan om kommuners och regioners beredskap på allvar.

Socialnämnden

Reservation av Kristin Jacobsson (C) och Jan Jönsson (L)

Se reservation anförd av Ismail Ali (C) i förskolenämnden.

Äldrenämnden

Särskilt uttalande av Nike Örbrink (KD)

Kristdemokraterna finner det anmärkningsvärt att i en tid när kommuners beredskap behöver stärkas så väljer vänsterstyret i Stockholm att inte dra sitt strå till stacken.

Detta genom att införa krav på att inköpta livsmedel ska vara miljömärkta eller ekologiska. En studie från Sveriges lantbruksuniversitet visade så sent som förra året att klimatpåverkan är ungefär lika stor för både konventionellt och ekologiskt jordbruk. Samtidigt ger ekologiskt jordbruk betydligt mindre skördar, så till den grad att om resten av världen tagit efter det som vänsterstyret i Stockholm förespråkar hade världen drabbats av svår svält. Detta är oansvarigt, inte minst i ljuset av kriget i Ukraina, som tillsammans med Ryssland står för odlandet av en fjärdedel av allt vete i världen. En redan pressad global livsmedelssituation förvärras ytterligare av vänsterstyrets populistiska ”klimatpolitik”. Ett bättre grepp hade varit att ställa krav på att maten ska vara svenskproducerad. I syfte att öka den svenska livsmedelsberedskapen i en tid då det pågår ett krig i Europa. Vänsterstyrets ambitioner för livsmedelsinköp i staden rimmar synnerligen illa med ambitionen att stärka svensk beredskap.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Reservation av Daniele Fava (C) och Christina Messick (L)

Se reservation anförd av Ismail Ali (C) i förskolenämnden.